

भारत सरकार
GOVERNMENT OF INDIA
राष्ट्रीय पुस्तकालय, कलकत्ता ।
NATIONAL LIBRARY, CALCUTTA.

वर्ग संख्या

Class No.

पुस्तक संख्या

Book No.

रा० पु०/ N. L. 38.

Te

894.8132

52353C

MOJPC-S4-9 LNL/56-1 3-12-66-1,50,000.

చంద్రగిర్యభ్యుదయము

ఇది

బళ్ళారిలో పరిణామము

డి. కే. బ్రహ్మశ్రీ గోలాపయ్య శ్రీనివాసరావుచే

రచియింపబడిన చరిత్రనాటకము.

క. శత్రుఘ్న రావుచే

ప్రకటింపబడియె.

నెల్లూరుపేట.

బళ్ళారి.

ఆంధ్రామూల్యమర్కటాలయము

మొదటి భాగము

1925.

Registered Copy-Right.

పేజీలు 1-100

SHELF LISTED

ఈ నాటకమునకులివచ్చు ముఖ్యపాత్రలు.

పురుష పాత్రలు.

త్రాహణులైదుగురు
మార్కండేయకాన్తులు
యాచమనాయుడు
సదాశివయోగి
చాంద్రభాగ
పంచమబాధ్యక్షుడు
బ్రాహ్మణమునీ
వృద్ధవైకటరాజు
జగదేకనాయుడు
టటకనాయక
తిమ్మానాయక
మహదనాయక
చిక్కనాయుడు
శ్రీరంగనాయుడు
కరణముపాదేవప్ప
రెడ్డిలింగనపుడు

నరసరాజు
విరనరసింగ
అరుణాచలం
వకీలు
మెలోబ
చాళలినరసిగాడు
చిన్నవైకటరాయుడు
రాజదేవుడు
దుర్గప్పనాయుడు
గుండనాయక
ఇరుగనాయక
కేశవకాన్తులు
ముద్దురంగడు
భటులు
తురకసేన
వేటకాంధ్రు

స్త్రీ పాత్రలు.

కుముద్ధిని
చాళలిదేవి
భాయమ్మ

శ్రీనివాసాచార్య తీర్థచరిత్ర.

ఎవ్వని వజ్రరాజీవరంగిణిలంటున నలువరాణి నిచ్చుటను నట్టివలు
 పలుపుచుండునో ! ఎవ్వఁడు కువ్యాభ్యావిషమూర్ఛితయగుకాళిదాస కవితనా
 క్షయము దశదు సంతపించిఁ బెప్పిల్లఁజేసి బిడ్డలనిన్నయని నన్నెక్కనో !
 ఏమనఁచుటకు దివ్యనామామృతమును వీనులావల్లోలనియత్తనశ్చయఁ
 దైవ వీధునిని గాఢబడఁజో ! ఏమహితచార్మిత్వని యశఃకుసుమంబుల భరియించి
 వివాహ నికాశములు పుష్పచంతలను సాక్షకనామమును బడసిరో !

ఏవిద్యకఠంఠుఁడు ఆనన్యజన సామాన్యకుగు మహామహాపాఠ్యాదు
 లిరుదమునకు మూర్ఖవర్షియయ్యెనో ! అట్టి మహావీర్యవంశంబు శాస్త్రజ్ఞునిను
 గోలవల శ్రీమద్వివాహమారి సంశయన మనశ్శ్రీనివాస కవిముక్తాదుడే విరూపాక్ష
 తేత్రమునకు సమీపముననుండు కామలాపురమును గ్రామమునఁ గ్రీష్మశకము
 1804-8-18 తేదీలకు నరియగు ప్రమాదజ సంవత్సర ఫాల్గుణాంత చతుర్థినా
 దుష్ఠునిచే, ఇతఁడు బాల్యముననే సంస్కృతభాషను బక్కఁగ నభ్యసించి, విదవ
 నాంగ్లేయ భాషయు దనమానవైదుష్యమును గవించి, కొంతకాలము రాజకీ
 యోద్యోగముండి, తర్వాత న్యాయవాదివర్గమున దత్తిర్దుఁచై బిల్లారి పుర
 వరమున న్యాయవాదిగ పాటుచుండె. ఇతనికి నొకకూతురును, నలుగురు కుమా
 రులును గలరు. మఱియు నితఁడు 1817 సం॥ ఏప్రిల్ 7 తేదీ దేహాశీపురమున
 జరిగిన విద్యత్సవ యని ప్రసిద్ధి గాంచిన యాంధ్రసాహిత్య పరిషత్సభ క్రాసనా
 శివుడుగ నియమింపబడియుండె. ఇట్లుండ నేతత్కవంచందఁడు రాజరాజవీర్యుఁడై
 యాంధ్రకువలయుంబు వసివాడఁగుకవిచక్రము బుట్టినట్లు 1819 సం॥ జూన్ 28
 తేదీ యస్తమించె.

ఇట్లు విన్నవించు,

మహిజన విధేయుఁడు,

రావాడి - మొకటరామశాస్త్రి

తెలుఁగునందితుఁడు, మునిసిపల్ హైస్కూలు, బిల్లారి

2005

ఈ కాలమున ప్రాచీనకాల నీతి కావ్యములను రచించునది, భవోద్ధారకావ్యములను నానుదోషకావ్యములు, కుదిర్చికడవయిన బృత్తినిర్మయము, వాత ప్రాణములను కాలకాలములను విడిచి వాతకాలములను, రాజు-రాజు లేక కులములను కాలములను "మన రోముమీదికి" యును రాత్రి నీనినను, ప్రభుమీది లేక కులములను కాలములను "మన నీదిమన ప్రభుమీది లేక కులములను" కాలము వాతకాలములను విడిచియొలెను. ఈ కాలము వాతకాలము ప్రాచీనకాలము లేక కులములను కాలము విడిచి అందును.

1. స్వామ్యుదారాగారి ముఖద్వారమున రాత్రి.
2. మ. కా. రాత్రి క్షిప్రముగా "నర్మ" యను నవల.
3. బ్రహ్మశ్రీ శివోదాసరాయణగారి రాత్రి క్షిప్రముగా "రంగరామ కథామాలిక" నవల.
4. కాలకరామరాయణగారి "మమ" యను నవల.

భాగ్యము సూర్యులుగారు ప్రాచీన భాగ్యము చరిత్రాంశములు జరిగినకాలములలో నొచ్చియు
లోనుండిన చారిత్రానుబంధం 16-12-1916 లో యూరొప్రుజ్జురూపిన జాబునందలిచాన్ గౌరవ
చాన్ జరిగిన సందర్భములను చివకు చే యాధారమునైనది.

2-3 సం० లకు గ్రంథకర్త లే యాధారములనుబట్టి తరితారములను మార్చిలో తదియో యున్నది. నవలలకునుక హేచ్చ మగుచు దేవ్యయందునుక తే తారము చూడకుండు తేవ్యసమీక్షాది ముఖ్యలములను మార్చుట నొప్పితప్ప. కాచోపు చెప్పెనును || తప్పిలే గ్రహమాయలము. కాచో కృష్ణశైలగారు చెబులోచుడైన వి కలరాచా కొమారము క్రి ౬౦౦ కాచ తనవృత్తినికలమున సోపు తెంటువానిని (1) తే " యనువాని 1639 సంవత్సరం మార్చి 1-యా దేక్షి పర్యవసా ప్రాసాదాను. ప్ర యాధారముని బట్టియే, " రంగరాజునియ "మునుకేడి యారాచ్యులవారు, " తే "మనవిక విలే కాలమున విలేరాచున్ని మారిచ్చిన స్థలమునుక చెంతకనామెచ్చి యది చెంతబట్టున నిమిరమున కెచ్చుదనిచ్చి ప్రాసాదాను. ఆచార్యులవారు రామకృష్ణశైలగారి నవలకే, కలుకుడుచెట్టి కొన్ని విల్లి కళకును దీసియో, నొప్పిచ్చెయి, నిచ్చిమ నవలక, తిమ్మనెర్రాదామి మార్చివారు. కృష్ణరాజాగారి నుకలరాచాగారు తమ యొక్క కొమారును మూడేక రంగరాజునిక రాచ్చువిచ్చినది 1614 సంవత్సరమునందున తరితారు చెబుతున్నది. తెంటుకే కలరాచునెనుక చెంక సంవత్సరముని కలరాచునిక మిదకు తెలుసుకే తప్పిందుకొక నాల్గవ రంగరాచా 1610 సంవత్సరమునక బట్టానిచ్చి కుడచెచ్చును. కావున 1610-త సంవత్సరమునక బట్టానిచ్చి కుడైన నాల్గవ రంగరాచానకు నిలువి 1639 సంవత్సరమునక బట్టానిచ్చి కుడగునాక ఎచ్చులేదిగాదు. 1639 సంవత్సరమునక బట్టానిచ్చి కుడయిన కాచాలన రంగ రాచా. ఆ యాచునరంగరాచ, " తే " దారగాని, కాచోచుచ్చినది.

தமிழ்நாடு அரசுத் துறை

శాస్త్రజ్ఞులరామలింగ స్వామిగారు సంవత్సరములో నేను కొన్ని మాసములే,
తొమ్మిది నెలలు, శాస్త్రప్రతిభాదిన నెలకొని యీ శాస్త్రోపనందరి పండుగయందు మృద్దువు లేను.

[illegible]

" After this Jigaraya placed the deposed King under the strictest guard and he was deserted by all save by one captain alone whose name was Echama Naigue, who stopped outside the fortress

with eight thousand men and refused to join Jagaraya ....
 Jagaraya sent a message to this man, bidding him come and do homage
 to his nephew and saying that if he refused he would destroy him. Echama
 Naique made answer that he was not the man to do reverence to a
 boy who was the son of no one knew whom; nor even what his caste
 was; and, so far as destroying him went, would Jagaraya come and
 meet him? If so, he would wait for him with such troops as he possessed:
 when this reply was received Jagaraya made use of a thousand gentle
 expressions and promised honors and rewards, but nothing could turn
 him. Nay, Echama took the field with his forces and offered battle to Ja-
 garaya, saying that, since latter had all the credit on his side, let him
 come and fight and beat him if he could; and then the nephew would
 become King unopposed ....
 The washerman delivered him (boy) up to Echama Naique ....
 and the boy was received by that chief and by all his army with
 great rejoicing ....

"Some of the chiefs were struck with horror, at this dreadful deed
 and were so enraged at its cruelty that, they went over to Echama
 Naique, and resolved to defend the prince."

"Echama Naique entered in triumph the tents of Jagaraya, finding in
 them all the royal insignia belonging to the old king and these he
 delivered to the YOUNG prince .... proclaiming him rightful
 heir and king of all the Empire of Eismaga " ....

"We know that in 1639, the king of Vijayanagar was named Ranga
 or Sri Ranga and he was at that time residing at Chandragiri; be-
 cause in that year Mr. Day, the head of the English trading station
 at Madras, obtained from the King a grant of land at that place, one
 mile broad by miles long on which Fort St. George was afterwards
 constructed. The Country about Madras was then ruled over by a Gover-
 nor or Naik and so little heed did he pay to the wishes or commands of his
 titular Sovereign, that although the Raja had directed that the
 name of the new town should be "Sri Rangaroyalapatnam," or (city
 of Sri Ranga Raya) the Naik christened it after the name of his own
 father "Channa" and called it Channapatnam".

4. వాతావరణం గొప్ప పాత్రను వహిస్తున్నది. ఇది సహజమే. ఇది
 దీనిని నిర్ణయించే ప్రధాన కారకం.

8-8-1948.

మద్రాసు:— ఈ కృత్యార్థవశే కాటకము ప్రారంభించబడును నామన నాందియివ్వవశ్యమిది.

జంద్రగిర్యభృదయము

ప్రథమాష్టకము - ప్రథమపాదము

[బ్రాహ్మణులైదుగురు - మార్కాండేయశాస్త్రిలు - యాజమనీయఁడు.

యాజమనీయఁడు:-

సీ. శ్రీదేవి యెడట నాత్రికల్పవృక్షదై

బంగాదువాన నొసంగె గరుణ

మూఢపు లెచ్చట మానవకోటని

మూఢపులుగఁ జేసి మనిచిరిలను

బుక్క రాయాదులు పూజ్యులై యెచ్చట

రాజ్యమేలిరి రమారాజ్యమేళగ

రాయలవారికన్దాటరాజ్యంబని

కాటించిమించె నేరాష్ట్రమువని

గీ. అటులనక లాభిరవ్యరేఁ బటిమఁగాంచి

నట్టిపట్టణమాయెని! యక్కటకట

కీమఁగని యెందుఁజూచిరఁ బాదుపడియె

శుష్కరిగఁ నిన్ని కూలెను తిప్పుఁగొను

గాలమహిమకు నేమనఁగలము మహిని.

(చించి) అట్లేమహిమయొట్టియో, యెంత పాదుపడియించినను, దానిసోదాగ్ని కళ యొట్టివారికిని, మనోహరము కలిగించుచున్నది? పారధరసాలభలరసములరే మధుర నుయి, మంజుగరిఁ బ్రవహించును, సురబ్యాంధమునకు నైరిమి స్వేద్యమై చెలువందిన రుచి మంగళక నమస్త్రులంబు భవనవమై, మానసామోదము కలిగించుచున్నది. ఎందుకొంచినను నిర్మలసేవచేరినవిన్నులై వెలమొలకలకుండవములు గాంచఁ గలుగుట నిజమంతయు శ్రీగణేశ్వరి. విలయనగరరాజ్యమును, భద్రముగఁ గాపాడుచుండిన వీరభద్రుఁడగును. గాత్ర పౌష్టికవృక్షమున కేర్పించెదామటయందుగనింపించును మగవరసింహమును, గాత్రా ద్యుతివద్దొక్కమున నుంచి చిత్తమంతర్భావముగ నొనఁగించి కాంక్షిమూర్తిలయి సమాధియొగ్గ మును సాధించుచున్న యోగంబులై స్థానాధిపతియై నామ. పాదుపగవరియను శివగణ గణపతియను దక్షులు భుక్తినిచ్చి యెదురు కట్టుకలై కేయల చించియను రాజ్యుత రసింపినాడు. ౪౧. ఆ రాయులారాభ గ్ధ మెంతగనుండునో నేమిదవర్షమునామి

ప్రపంచమున మును కల్పవద్యునిపూజనైట్లు నుమిగూర్చి భామయ్యుని కథామత మునకు
 మును లేవకాదులచే బ్రహ్మింపఁబూసలుల బొచ్చిగన పొరేమున నాచార దామస్తమి
 యను గాతకళలలో నిచ్చిరెను నే చక్కమలమై తెచ్చింపెనను. ర శృంగారము ను నరు
 యుని దుర్బలమును వర్ణింపవలెనునగుచేయి నే నెఱుంగను. అటులనే యా కల్పకాయని
 నేపాలయములోని శిరాకథ చిత్రవద్యునియు, నొకశిలలో నెఱుంగు ముగ్ధముయిదెక్కిన
 తియ్యల కొక్కమును ద్వారమున నుభయపార్శ్వములదెక్కిన చిత్రరేఖయును, నెఱుగరావచ్చు
 లుగల కేళుడు వర్ణింపవలెనుగని శీలమౌనవిమానునకు వర్ణవారికముని నేనెక్కిన
 మతంగ మాబ్బవరికి, మౌనుకుంట బువ్వుకృష్ణుగాఁగి బర్హియలు మృత్యుశములయొ యియ
 పగవేస్తాఁద్రావ్యమునుబోలె నర్థవర్ధి మగిబులునున్నది. యియనగరి ప్రాధవమిఁగను నెంత్రా
 ర్థముగ భీభవంపలేవని తెలుపుటకుఁజాఁదొలు, మంగభద్రలోని కనవిత్తవకుంజినిను
 మందరుంధముగఁ బ్రవేశించుచున్నది. నా కల్పకుటఁ గప్పించునోపుకొన్నతి నిష్ఠాపన
 మునఁబడు నందున్న విదూషాశేషమునిఁ జిత్తుకొనో నేఁపినవారికి స్వగ్ధలోకముఁ దెన్న
 లోపానములు గలిగిన గనున్నది. భీభవించిన యానగరవై భవమును జాచివట్టెను నా
 మౌనుమని ముఖమంతఁగల నరికయనునుచున్నది. మానవులలో నెక్కియున్నెము, ప్రాప్తి
 వాగమఁపు ననుభవించుచున్నది యీ నెక్కియు నాపించుచున్నది.

సీ. ఘోరాటవిగమించి కుండెను గొన్నాల్లు
 కర్తవ్యం బిది కాదె కనుము
 విద్యానివాసము తెలసెను గొన్నాల్లు
 కర్తవ్యం బిది కాదె కనుము
 భాగ్యవినయము భాసితఁ గొన్నాల్లు
 కర్తవ్యం బిది కాదె కనుము
 భుంజియొకని మేషంబులో బాద్యులు
 కర్తవ్యం బిది కాదె కనుము

సీ. ముతలఁ గర్త ఫలాధిక మహిమఁజేసి
 సకలవిద్యా భివృద్ధిని సంపదాళిఁ
 గనుచునీపురి బాహ్యగృహము వదిలి
 యుకము దిశలెల్లనించునో విశమతెలియఁ
 పా. ఈ నగరమునకునై, నే నెంతగఁబంపించినను నేనుప్రయోగము? ఇతఁడు మధ్యాహ్న
 మైనది. తెలువచ్చినవానిని, పరియోగంబునవన్న కామలాభుల శోధింపఁబడి, వదిలి
 వచ్చెను. కైకమ్మ మహాపాత్రుఁడయ్యింది, నమస్కరించి, ముంజువారినిఁ జేరికొనెను.
 (అయిదు బాదకములవలె పావములునుచుకొని నేపాలయమున నుమిగిలె విదూషాశేష
 వకు నమస్కరించును. ప్రాప్తియలు దేవునకు చిల్వార్పణఁ జేయుట మును.)

బావగార్తవ్యః— [చిత్తకోదిల్లకములనుంచిని శిల్పఃబల్లికాని]

(అనుమానమునకుండి మాన్యుచును)

యాదకునియును. (అన్యధానకునినిగూర్చి)

కలాభ్యాసమాదాలంకృతశిలాభ్యాసవిజయే ||
 ఘరాభ్యాసభక్తేషు చిత్తభలాభ్యాసభవతుమే ||
 శివాభ్యాసభక్తిః త్రిభువనశివాభ్యాసవృత్తిః ||
 ధృవాభ్యాసమానవస్వరూపవనుభవాభ్యాసంతరియో ||
 గళితశివభావస్వరూపచిత్తః కల్పితరూపః ||
 దళితశివభావస్వరూపచిత్తః పతః తిలజయతాం ||
 దిశంతిసంసారద్రుమావలితావోపశమనం ||
 వసంతిమచ్చేతో హృదభావశివానందహరీ ||
 త్రయోవేద్యంహృద్యం త్రిపురమాద్యంతరియః శరణం ||
 జటాభారోదారంచలదుర్గహారం మృగధరణం ||
 మహాదేవం దేవం మయినదయభావం పశుపతిం ||
 చిదానందంసాంబంశవతులివిడంబంహృదిభజే ||

(శివానందలహరి)

(అనుమానమునకుండి మాన్యుచును విల్వార్చనశాస్త్రములు సహజముగనుగొనదునుగొనిండు శక్తిహాను.)

యాదకుః— [వ్యంగ్యము] దేవాధిదేవా! అనమమిరిచ్చిరచరిత్రము? నీతంత్రయోగమునకొనియె
 ములా, నున్నదియిచ్చిరచరిత్రము. తిష్ఠుచున్నదిగలదెల్లము. నైపుకృతమునది యా
 వలయమమునెల్లయెల్లము ఈరాజ్యము. నీ యాధిదేవతా విద్యాదక్షులచేత బుక్కు
 రాధూదులమొకముద స్థానిండు? ఆమహర్షియిచ్చిరచరిత్రమున కిష్టమును
 కచ్చాత్రియమును కేయలియగుగా తనుకేయలియనుచు చూచుచున్నాము గనియె
 బంశానువాదంగళిండి భాగ్యవంశమును. కేసరికదా? నీవస్త్రులకాత్రవమవలయవలయ
 భారినీయచ్చిరచరిత్ర వెలయుదుండికదా? నైకాచారములచూచుకమున వచ్చుచుండె
 నుగదా? ఇటులండిన రాజ్యధంకయను కానికోటయధములో వస్త్రభారాహితీ
 యుండె, నొకగడియలోమచ్చుగలనెనుగదా? కృష్ణదేవరాయల పెనుకయవచ్చి
 కచ్చాత్రియమనినదిరాజురాజు నిలిచినాడువిలిచిచ్చుగ, హమిచాయెనుగదా? ఒక
 గడియలోగచ్చాత్రియమొకేయలియెనుగదా? నాంబా! నీవు ప్రకృతయగుండియి
 నిచ్చి కదగంతునీధర్మలవమయెద నీవుచూచుచుండికదా? కావునలగయండికదా? నియతా
 నే పాంముమేడినదో గావలివా? దేవిదేయగలదా? భవానీతి! భక్తాభిమానమున
 నీవునిధర్మలను చూచుచును చూచుచును కడింపక, నీవస్త్రులను నీయలయవస్త్రుల
 కులను చూచుచునుకలవలనుగలదునుగలదునుగలదుగలదుగలదుగలదుగలదుగలదుగలదుగలదుగలదు
 లేక కడియెనుగదా? నున్నదిచూచివచ్చివచ్చివచ్చివచ్చివచ్చివచ్చివచ్చివచ్చివచ్చివచ్చి

హియ్యో! నేనెందుకంటే? పుత్రులన్నీయుల బడియందు దుగ్రహమున కేల సూరిక నేమల
 గీరిగఁ బడియందులఁబావిసయెదల నయెల్లసర్వము లేన పాపములతో ను
 లేయను. నీవుతనములా నొకఁడయ్యెదవు శంకరా! ఎన్నఁడో నీవురా నయెదలమల నమ
 మెర్పియాయగునను నాన్నెటంగమిర్పించియను ముత్తయ్యకాటఁడైన మార్కాండే
 యునకు నీ రాములతో నంకితవనియను బ్రత్యూరితము. నీ ప్రస్తుతీనిఁబాదితా
 నీవనట్టిచుకొనుచున్నదయో యానంద సంరేహ-మంగళము ౬. [అరిగ్నీరుఁగాయ్యుచుండు
 మన్ననదాశవయోగిఁగాంధి] బ్రాహ్మణోత్తమా! బ్రేరబలములేదీనలో నెవరేమిసేయఁ
 గలరు? రామరాజంతటి సాహసీ క్షింఁడికొనలేని యాచార్యులును నేనునుల సాక్షింప
 నమర్చుకొననుదువా? ఈబృథాభిలాషవా! బ్రహ్మచర్యములేదై నీవకలకృత్తుఁడయినను
 చింతలేదు ఇదిగో, నాకలంకారమునకరిచాగము మునుమునకునీ శంకరుని వెదన
 నులెన. ఈ విచారాదుని యోగవితేజ ములదేరాగనంబును [అనుచునొంతుండి కృపా
 లామునునుసిరిగొనుచుఁబెట్టెను].

పదాశీతయోగి:—శంకరా! వాతము, వాతము, వ్యవసరునివర్ణరణములే వర్ణమున నీశోకులవితే
 జ్జులై శంకరఁడు బ్రతులై యా యాభవుని శుభప్రదమున దివ్యలింగమును గడుతున్న
 వాల్మీక, దామరు, బాదుర మార్కండుము. నీవు విరుండువుగను శీరుండువుగను,
 సగవడియెదవు. తొనిపవని సాధి, ఈ నునోదోర్ధ్వమునీయందు నిర్మయముగనున్నది.
 అంతకుంటెను సౌచ్యమి! నీవిత్తముతో, నడదు. (అనుచు నిర్మలింగముఁబ్రక్కన
 యారమునాయెసని సూర్యుడైవియమించి కైరమును మురింపసాగెను.)

16 తనై క్షుర్యం యత్ర జగదుపయగ్తా పరయక్ష్మ
 త్రియావస్తు వ్యవైం తిస్సధుగుణ భిన్నానుతనుష
 అభివ్యాసామస్తీకా వరద కమిణీ యామరమణ
 విహంగుం వ్యాకోశీం వివధలే త్తైవోకే జవధియః
 కిరుపాశీంకా మస్సభిలుకీము సాయస్త్రిభువనే
 కిమాధారోభాతాస్సజలికీముసాదాభిధివ
 అత్రైక్యైశ్వర్యైశ్వర్యైశ్వర్యన వసరమథోపాధిధియః
 కుతర్కోయం కాంక్షిన్యభరయతి మోహాయ జగతాం

యాచకునియః:—(కాంతిని క్రమవలేది బ్రాహ్మణుఁడౌచి.) విశ్వోత్తమా! ముఖ్యాదేశభరమున
 కామందీపంధల్లిని క్రమవలులును వేమింద నాతి యొక్కమును ముగ్ధమును
 జాతి క్షింఁధి బ్రాహ్మణుడు. వచనమిచ్చివేరితగ నా జనమిచ్చిమును జరుగట
 బ్రేయమా! అసాధ్యమున పనినిబూని జనుంహోధవగునీయందు యా శంక
 రుని పెన్నిధిలోనుండిన భద్రము తుల్యై కాని యెట్లగునోరముగఁ బ్రవర్తించుట
 శీయమా!

[illegible]

(యూచనునీయోధుని పశుస్కరించును. యోగి : పశుస్కరించును.)

యోగమునును - ఈ ప్రాశ్నానుయోగమునకు ప్రాశ్నానానుయోగమున నానుయోగము.
 రాజున వశ్యముననుండు, కాష్ఠీకే నరసింహమున పద్మంబుననుండు మహా
 నరసింహముననుండు యిహమే చిత్రచిత్రముననుండు మహానరసింహముననుండు
 నామోకాశ్రయయోగముననుండు. నరసింహ ప్రాశ్నానుయోగముననుండు యోగముననుండు

$$(n = 1, 2, \dots)$$

అది పంచావతి కేంద్రము.

సీ. కమనీయక్ష్మాక్షకలక్షాంసక రితేంబు

నాదికేళాదికసగయుతంబు

సందమగ్గునార: యీవన ముడినంబు,

౧. ఈ సంపాదనోపరీతి పొందవలయు రాజువారయిన సెంట్రీ వ్యవహారములకు
 మంజూరునో జమీదార్లను రాజువారయినందు రాష్ట్రమున వసతిగల్గించుచుండెను
 వారిని సెంట్రీవారకులైన వారము విడిచివేయుచును. ఇట్లునును వినిపించుచు

కాని అట్లే మాత్రానాకంబువచ్చినా, యాది వింపాచరిన వ్యంజనం. [అనుమి నవతి దూరంబుననున్న న పాదరేఖరసంబోధిని దివి వీధిగ్రాహకర్చి] ఈ. ఈ. ఈ నిరంజక చారిభాగంబెంత రుచికరముగదాన్నది?

సీ. పావనిపూరకా పావవాంఛన

మధురిమముః బ్రాహ్మ మధురమ నుధురమెంత;

మధురమధుర వర్కసూధపి మధుని మెంత

[త్రిదశవధులకు నాహార మిదియే కవితా.

ఈ నిర్మలాదకపాశంబున నానూగ్గామకంబు దీక్షితు? ఇదే వేదకాదర్శనంబుగోచరి కొనెను. [చేనాలయముననునింపెను.] ౩ మిది శుభ్రకమంతయు నిర్జ్వలదేవభాగమన్నది. ఈ చేనాలయము జాతకబాహ్యకైన రీతిగనగవిదెను. గొప్పకడిముడు నిన్నుదొరకుచుచును మాత్రమున్నది. చేనాలయములో మిదాన్ని మిదాన్ని మనెడి యెవరిననుడెప్పుడు చూచి నిలబడుచును. ఈ చేనకక వర్కలు వైకమున్న భావోదయో రేఖయన్నది. అవియన్ని భావంబులుగాలేని చేనకార్కవ మొకటియెప్పుడు.

॥ నిత్యవందరసాలయం సుకముని సోమంతాంబుజాతాశ్రయం

స్వచ్ఛందస్వకరేంద్రం కలుషహృన్వేద్యానసావిష్కృతం

తంభుధ్యానసరోవరం శుభ్ర మనోహంసావతీ స్థిరం

శ్రీ శుభ్రాశ్రయపల్వలప్రమంసంహరత్రయంప్రాప్యనే

అభందామృతపూరకాహరపదాభోజాలవ్యాలోచ్యతా

స్థైర్యపన్ను ము చేత్యర్థక్షిలతీకాకాభోజకాభాన్వితా

ఉచ్చైర్భావన కాయమానవటలీ మాత్రభ్యవేష్ట త్తమా

నిత్యభీష్టఫలప్రదాభవత్సమేనర్క త్తనంబర్హితా

[ననుష్టాంబంబులనుచును]

[అట్లుండెడి కాయభగ్నగతులు అంతోనందితలుబ్రలుమూయలకును. అట్లుచునక నిర్భేద మొన్నకవికవనకవ్యలక్షణులవృత్తింబకల్పము కలవచ్చును.]

ఇందుమిదిద్రవమా తెలియకన్నది. ఇంతియమున్ను నేవకల్పకల్పగర్భిణిలో. అనేకంబులకు అదేయకు కదలకుండలేదు. అగ్నిగుడివిన్నది. వేలుచాకములేదు. ఈకంఠమూల్య రిండు కుంభాదైర్యమిది. ఇచ్చోతెలియదు. ఈ కల్పింధగభాలలో బుంధులయ్యలకును లన్నునవికేదియింటిని. చానడయననుచుటి భూత శత్రుకావములంధకారింబున కేవల రిండుకుంభాభావకాకుంబులివీరి దీనిలోని ధియంతి ధ్వజమగనున్నది. కవనోబధిమదట్టి భీతికావదీపాలి మెచ్చి కవివలదీరాత్రయంతయునులదనని కలలేదు. ఈ యాత్మిక్య భంతులెల్లలెదయివలెను. పుష్ప, పిమ్మి, అదితాచామదేవాలయము నందాభ్యాసోర్తియె

య్య మొనర్చుచి నాకిచ్చుచితికావ్యము. నీమందేరెండుకూతులు గలువలది చేయవలసి ననిన యానాదేవాము నీవారవింకనయందే నిదాకాలమింకను చాలును. పొచ్చుమాట లింకే? నాపేరు చాందభాగ, చంద్రా మన యారమనాయకునకు పరామరదని యానాదేవమొప్పుతునుగాక. నాకు నెలకొన్నదోయినప్పుడు.

కారకు:— చాందాగ్రానీ! చాతురము.

చాందె పెచ్చుమిమ్ము

దైవానుగ్రహమునవిప్రదోదయియలభమునకువానిరై మించుక వర్ణించెనను నాస్వరమర దెన్నెనా మాచంద్రామంకయే నుగలంక భాద్రీమదటనాటుచున్నది. ఫలమౌత్రాక్షరలవపు చిహారమునామాననివిదమనుచు పొచ్చింపజేయబున్నది. ఆటంపానకోవరచేనాలయ రహస్య మెట్టియోలేరియన దెనకుకూలయన నాకినుమించుచున్నది. అదిభూకరీలయో యువల మహిమయోనేనెలుంగులెను. నన్నమైననాఫలమౌత్రాక్షరలమాటనాథింపబడెను. నేనిభుజికి దుండీచేయదగిన చేమియున్నది? ఆ పంపానకోవరచేరనునభిహారయదను:

అంత నుండు బ్రహ్మముయ్య.

చతుర్థ సంకము.

అదిపంపావతి ద్వేతము.

యాచమనాయుండు. పంచమపాత్యర్థముడు. ఫలలు పలువురు.

కాకారి:— (యాచమనాయుండునాచి సంకముచెట్టి) ఎవరునాది మీరు. కదయ్యారాదునభుద మర్చుచున్నారు.

యాచ:— ఓరీ! కూడిదూరజీకము. స్వామిని కర్పించుటకు వచ్చినాను.

కాకారి:— ఈ జీకన్నదు మాసామి కరుణనకాదు. కలుపులుమానెనొనివచ్చినాను. ఇరట యాచి తన్నున నాకాదునాధాదుతాక్షరీని మానినయెడన యుండునో

యాచ:— ఓరీ! నీజీకా స్వామినికనర్పణమో?

కాకారి:— అవునయ్య! నేనేను. నే కాకపోలే కావనోజియకు నైపుమున యెప్పురికెప్పుడు వారిచవియంతయు పూరిలోనే.

యాచ:— ఓరీ! ఆనాదీ! ఈస్వామిని నీ భాగవతమవర్చి పూరింతువా?

కాకారి:— అయ్య! పూరి కాకారికారికాలమన నే నిదికని. ఇప్పుడు దీవముచెట్టిచే నాలుగు నేత్రముమొలుపెట్టుకాదు.

యాచ:— అటులయిన దింకమునకు నభిజీకములేదా?

కాకారి:— నే నేయదనులేదు.

యాచ:— నుభియెవరయినను లేకుండురా!

దేవతావర్ణముల వేడియవనం దిగ్బలము గలవైతనివోధులందున పోధుని ముఖముచోడు
తలమూట భద్రముగనుండి ప్రదయ్యును నదివైతని నెక్కువదామునభిమతి నిదియనును.

మారు:—ఈ. ఈ. ఈ యానాదెయ మిరిమి తిను. కాననమునా భక్తియూట యానెయం వెలదిత
రట. ఈ మనమిచ్చు మిచ్చునెక్కుట నేను. అనిన యీ వెలదియ ముద్దామని నెంతో
తిరిచెను. ఆ ద్రాక్షాభిర్రముపుర్తి యీ వాని నెక్కువయెయిండునా? కటాలయిన నా
తెలువకునెవకుచేయిని నామనము. తానెనొనొచ్చెమున ద్వానియందే నీనకుచ్చు నెల
వనెవరిలయ తల్లులని భావించు నాది ప్రతి యీ ముర్తి గానియందు నాత్రేవే? అనియేయ
నాకోసం చేసెయ్యె. దైత. మున్న. కర్మమున యీనామన కర్మవశమున కనుకులచేరి
యీ మునకులయై యులుండెనో, యులు నీ యీ భాషింప నీనెక్కువనా? చేయెయ
మకునా. అయి. ఆ కమలమునా? దున్నులకు వనోదాన. తెలు తరి. మిరియో యులు
గానే నా ముక్తావలను అరిగిమిరుచుకునా. అట్టివారియందొకవల మిరియిండు తెలి
యకయెయల నెవరనియెయ. ఎవరయెయ నామనల నామనల నామనల.

[ద్వానియందొకవల మున్నునా? యెనకున కేలెనా?]

ఈ. ఈ. ఇంకమున్ను నే. కర్మమునా? నావెవరనియెయ? ఎవరనియె? వోయియె
చుకు? ఇంకమునా మున్నునా? నా దిర్ఘ. కర్మమునా? నా. ఆ చుండుకన నానా
లంకా? కర్మమునా? చుండు కేలెయ? కర్మమునా? మున్నునా? చుండుకాంతు. చుండు
యెనకు. చుండుకేలెయ? కేలెయ? కేలెయ? చుండుకాంతు. సాంతుకునా? కేలెయ
కేలెయ.

[నుండుకేలెయ? కర్మమునా? చుండుకేలెయ?] కేలెయ? కేలెయ? కేలెయ?
చుండు? కేలెయ? కేలెయ?

భటుడొకఁడు:—నామన! చుండుకా? నా మున్నునా? కేలెయ? కేలెయ? కేలెయ?

[చుండుకేలెయ?]

మారు:—[చుండుకేలెయ? కేలెయ? కేలెయ?] ఈ. ఈ. నా మున్నునా? చుండుకేలెయ?
చుండు? కేలెయ? కేలెయ? చుండు? ఆ యెనకు? నా? చుండుకేలెయ? చుండుకేలెయ?
చుండుకేలెయ? చుండుకేలెయ? చుండుకేలెయ? చుండుకేలెయ? చుండుకేలెయ?

నీ. ఇంకమున్ను నెంతునా చుండుకేలెయ? కేలెయ?

నా మున్నునా? చుండుకేలెయ? కేలెయ?

చుండుకేలెయ? చుండుకేలెయ? చుండుకేలెయ?

చుండుకేలెయ? చుండుకేలెయ? చుండుకేలెయ?

చుండుకేలెయ? చుండుకేలెయ? చుండుకేలెయ?

చుండుకేలెయ? చుండుకేలెయ? చుండుకేలెయ?

మనములను విడిచి వేయవలసివచ్చినప్పుడు
మనములను విడిచి వేయవలసివచ్చినప్పుడు
మనములను విడిచి వేయవలసివచ్చినప్పుడు
మనములను విడిచి వేయవలసివచ్చినప్పుడు

ప్రతిష్ఠాపనము.

పరిశ్రమ రంగము.

ప గ్న త ప్ర డేశ వ స ము.

చరిత్ర - బ్రాహ్మణమునీ - చామరమునీ - వ్యవసాయమునీ.

[illegible]

కీస, ముర్రయ్యగారి చొర్రదూబలు

ಕಲೆಬರಾಡ್‌ನಲ್ಲಿರುವ 'ಗ್ರಾಂಥಸಂಪದ'ವೆಂಬುದೇ.

అధిమంజరితో మృగ గుఱు

• ములుకుజననము గలపురియందుగలదే.

రాజశంకరస్వామిగారి పంపిన దాని విశ్వానుభవమును బట్టి విశేషమును ముద్రపరచుకొంటున్నాను. మునుపటి వర్షాన్నిరక్షణచేయించును. మనవికాదు. కాని అదియును ముద్రపరచుకొంటున్నాను.

శం. ఈ చిగుడులూగులగుడ

నా చిరునవ్వు యిలలవలెను నందఃక్షగుఁడయ్య

నా చిరునవ్వు కీఫలములు

నీ చిలుకుగోలవానినిగ్నితోనియెడఁ.

ఇట్టివారు ప్రతిమూలము వేరొందినవలెనగుటకు చాక మునాదు, తిరగవలెనగుటలందు
సన్న మెద్దభయములపొమ్మటలు దొరకనవి. ఈనమహిమమేటికైనచో నాది నాకునను
కర్తవ్యమును నందినదానైన.

తం. ఎలాచూపించివురుగుగొని
కలకంఠమలాముదేరి కలకంఠములలో
తెలులేయాలలేయుచుః
తెలులమనోద్రేవములను తెలుచునునెటలో.

నాత్మకీర్తన ప్రకారమును. ఈమధల సోదాగ్యము కాదును తగ్గము

లింగ. పోయినను.

(లొడుగునాడు భటులును బ్రతీతింతురు)

లొడుగునాడు:— (అర్జునునివలె) నలునా! పోయినది పోయినది. నీకుఁగల్గె మూలమున నీ బాహు
మునుపటివలె గుట్టలనక తిరుగుచు తిరుగుచుండెను. నైతాదుగఁబయిన నేడును
కలకంఠము. కలకంఠ పోవుచున్నది.

లంక:—అయినా! ఎవరికి?

లొడుగునాడు:—లింగా! విశ్రాంతియైనది.

లంక:—అయినా కా కలకంఠము వాడు?

లొడుగునాడు:—నీకుఁబడు నేల పాదుమీదను.

లంక:—కానినో నా కలకంఠము?

లొడుగునాడు:—నీవుచూచు! అటుండి కలకంఠ స్థానమునకుఁబడును అటునకులలో యోగ్యులగువలెను భావించి
తెలుచునునెటలో?

లి. లంక:—యేమిచూచుచున్నా? యోగ్యునియొక్కర మీనా సంగతులకు
నాంతర: పరమాత్మనున్నా. నానెరిగినట్లెందు వారి కే
తెలుచి కాదు. తెలుచును పోవును ప్రాథమ నీవెఱుంగలే
కలకంఠము మున్నగు మును! కాదుని నోటవదిలు పోయినే!

లంక:—అట్టి కలకంఠమునకును. కలకంఠము నేడునా.

లొడుగునాడు:—నీ కలకంఠము నెవరితోనును?

లంక:—ఇది కలకంఠమా?

లొడుగునాడు:—అయినా. లంక:—కలకంఠము.

లంక:—యేమిచూచుచున్నా? కలకంఠము.

లొడుగునాడు:—నీ కలకంఠము నెవరితోనును నేడునా.

లంక:—ఇది కలకంఠమా?

లొడుగునాడు:—అయినా. లంక:—కలకంఠము.

ఉ. మానవవర్గః నీనిటు లమానుచక్రత్యము తావరింపఁగా
 బూనుటధర్మ మే! యశుభౌతల మేదెదుపాదుమాయతున్
 హీనులధంగి మానియల యల్పజిఃతామ్రుట పుగ్గళత్తమే
 మానుమ యట్టిచే తలకు మానస మొప్పుదు నిన్ను వేచెన్

చ.తః—ఇది కూరవరకు ధర్మమా?

రామః—కూరవరకు కాదుగాని నేవరకుధర్మమగుటకల్పయము.

రంగు—స్వస్తి! [కూరమునకువచ్చి] త్రిప్పవల నామనకవి వాక్యభాగము ముగిసినది. ఇది
 నేయుదును. [చింత వహించుచు] కూర! రా! అయినది నన్నునక్కడ కాలగనఁజూడకు.

రామః—కు ప్రేమయానా! ఇట్టిమాటలచేఁ బ్రయోజనమృతము. లాభవలనకన్నయిది కను దురింపలేది
 బలాత్కారమే మిదినిపది.

రం. లాభనయలవాగ్దాలము

పోలాహలీలనీకు నగు నెటురుచి హా!

చంపః— పాలన! కాలాఫలమున్

గ్రోలుటమేలగునె వలదు కుమతంబులింకన్.

కూరవరా! నాదులఁజుట్టుట కిదిగాదు.

చంపః—కూర! యీ హాలాయము

కూర! యింపగునె కాలకూటముమింగన్.

రామః— హాల! యూవచనములింక

జాలునా నినుఁజుట్టి యిచ్చెనె వనియెదఁ బులిన్.

రంపః—కూర! ఇదియలకు వి.వ. ముని బుద్ధిగనో బువలలహి నుమకు. మానవాలోచితము.

రామః— నేనాలోచించితిని. బలవంతులు నచ్చివాడునెఱుఁగ్గముతోవదు.

చంపః— నీర్వాణచే! దీక్షవన్ను లాక్కరించుచున్నవో పినుఁజుట్టునది ప్రాముఖ్య లేనివానిరీతి.

రామః— కట్టిమో! కవమో! పాదుకా గారికిఁ జావుటవాతని.

చంపః— అదియమీధారణము?

రామః— ఏమి. అదియేమి?

చంపః— భీమరా! కిదియధిభక్తములు రెలియునా?

రామః— ప్రకంబునది కష్టమైననాడు, యధిభక్తములు వేరెందునా?

చంపః— మాదునునేమి కష్టమై పాడినరా?

చంప:— చంద్రుడుగారికి

చంప:— చంద్రుడుగారికి శ్రీమద్రామాయంబునులు పుట న్నాయునినర్థమా? కా?

చాండు:— న్నాయునినర్థమేను.

చంప:— అటుంబున, నాచంద్రుని నానయనర్థమిచ్చును. కాశోకకృపాబదులైతిమిచ్చును. కేసో
పిపిలినన్ను బట్టినపాపము.

చాండు:— (వ్యసనము) చంద్రా! నన్ను నానయనము. కాశోక ప్రయత్నము నలువనట. అంతలోదమింపుక
యతినినర్థమా? (చంద్రునికృపాబదులైతిమిచ్చును.)

చంప:— పురుషార్థమో? రహమైనదొకము.

చంప, అతిబలవంతులతో బలము నానయన గెల్పినరీతిని చూచితి
యతివల గెల్పిన జాలు దురహంకారము, యోధులపాదముల యింక
మతిగని మానసము పురుషులు, మానసికల పురియోధుల జూపుచు
నకు లెల మానసమును జూచుచు చున్నది చంద్రునిముఖము.

(చాండులు సభకును.)

సీ. నాముద్దురైనదా తా నేమానెనో యేల,
రాదా యెనో యెంత రాత్రియుయ్యె
కాంతారమున దానిగొనక క్రింద
తా లెప్పులటి జాతి నేలబడెనో
వ్యాఘ్రభయము కాపివచ్చుమునకు ధీమతి
మయ్యెనో యహిదత్త మయ్యె నొక్క
కాముకవంచనా క్రాంతమైన క్రింద
కారణం విషయని కానరాదు.

సీ. వృద్ధుడగునెను మార్గము వెదుకలేను
కానకెటుపోదు నాచిన్నదానివార
యెటులతెలియును, కైరమా! యెవరువిన్ను
భారమా యెను మననీశరీరమునను.

చాండుగారిని— (తే కోదవయిది (చాండుగారినిమీది) (చాండుగారి విత్తరవాదము. ఎవరి
నెవరెవరు పోయిరెవరు?)

(చాండు:—అయ్యో! నేనెవరివాడనే? కొందరువారిలో నివసించెను. నామీదకు చంద్ర రాత్రి
యెందునను వినితిరాచామను, కావున నెవరెవరు.

చాండుగారి:— ఈ విషయము నీమీదకుదు?

చాండు:— అయ్యో! ఈ విషయము. (చంద్రుని నమీదించును.)

దండు:—నాయనా? దూరముంది? ఈ పీఠానంతరమునా? గృహాంతరమునందలి (బహిరంగమున) నుండినా?

రామ:—దేవా! ఈ స్త్రీ సాహసరహితములు (ప్రావృణవిజ్ఞాని) (ప్రావృణోద్ధమా! ఈ యిందలి వీరమునా? నిరమునమునా?

ప్రావృ:—అయ్యో! ఇచ్చితి నీ సాహసవిధి.

రామ:—అట్లు తిరిగివచ్చెదా?

ప్రావృ:—నరసింగ సాయుధుడని.

రామ:—ఇప్పుడు మూడేండ్లక్రిందట మాకును పోయివుంటును అనిన యుద్ధములో: ఇంద్రుని సాయము నేనా? నరసింగ రాయుడుగా? నరసింగ వాయుడు?

ప్రావృ:—నవము, అతడేను. అతడే కాంచనగళాధీశుడు.

రామ:—ఈ పదును మోడదనమునెడమ?

ప్రావృ:—కూరకరా! ఈ పరితండ్రి యుద్ధమునకుఁ బోయినపుడు తనకొకడు వాడొకవరి (ప్రావృలో) త్రుతా: నేను తురకలతో యుద్ధమొనర్చి అయ్యెదను, నా విద్యను నీ సరివివదలెదను. నీ విద్య గర్వించుచుండుము. యుద్ధమునకుఁ బ్రోత్సహించువచ్చితినే. నా విద్యను నేను దిరివిజా: పోయెదను. కాచేరి యా యువనిని ప్రభావనగరమును వేంకటగిరికి గొనిపోయి యానానందము యాచరువాఁడునున్నపుచ్చి వివాహమొనర్చును. చిన్నతనమునందీ వారిదువు రన్యోన్యప్రేమ బంధమునఁ జేరినవారిని నాశ్రయిపోయెను. ఆ విల్లరదండకై నేను వారిపైకములేరి నుజ్జ్వలించుచున్నాను? ఇది సరమునా?

రామ:—(గృహమును దూరముపొయ్యి చి చందుముగాది)

శం: దురైతములొనర్చితిని; యె
తరుణీమణి! నీకు నేను జయ ముదయగని, నీ
దరుఁ డనిన నై న్ను మ; నీ
వరుఁడు మహావ్యరుఁడు నాకు వరమతి! వినుమా;

పరితాపము! నీవు నాకుఁజెల్లెంపు. నీవు సమీపింప యాచరువాయుడు నా స్రావదాత.
యెందుకొద్దు నాప్రాణమును రక్షించినవాడు. అతడివలన వారములొకట'నే యొ ప్రదేశము
వదలి తిరిగివచ్చెదామను. ఇల్లెలా! తరియ! నీకు నేనొనరించిన తప్ప యెందము.

దండు:—అయ్యో! జయించుటకును దంపించుటకును నే నెంతటివాడను. చిన్నతనమునందీయు నేను
కాకభాగ్యుడు.

రామ:—పల్లెలా! చింతిల్లకు. (ప్రావృణవిజ్ఞాని) (ప్రావృణోద్ధమా! (ప్రావృణోద్ధమా! ఈ పది
తాకునీరి వీరిగఁగాపాపములకు. ఈ జీవితసంతయును కాదునునీ. గాఢమున. ౧. ౨

అక్షరములు : కేవలము అక్షరములు - (అక్షరములు)

[ప్రాశస్త్యములఁబాటి.] వాఁడనా! ముందుపెట్టతి? ఈశ్వరుఁడును మును దక్షిణమునఁబెట్టితి? దోత్రముననున్నా.

ప్రాశ్న:—చిట్టా! నెర్య కార్మకులకును నీవ రోజుకూ. చారుమమున్నదా.

శ్లో॥ నేతాయస్యబృహస్పతిః ప్రహరణంపక్షం, సుఖైర్జైత్రకాః

స్వర్ణోద్భవమనుగ్రహాఖిలుహారే విరాసతోవారహః॥

అధ్యాపక బహుస్పతి: బి. విద్యకు పురస్కారం

తద్యుక్తం సమస్తైవ మేవ శరణం, నిర్వికల్పకాపాదుషం

[చిత్రమక్త-సూచిక]

చంద్రగిర్యభ్యుదయము

ద్వితీయాంశము - ప్రథమపఠము.

చంద్రగిరిరాజాస్థానము - వృద్ధుల కటరాజు - ఏచనానాయకుడు - జగదీశనాయకుడు
 టిలకనాయకుడు - తిమ్మానాయకుడు - ముకరనాయకులకులగు సేనానాయకులవేకులకు
 గూర్పునియమిండును. రాజగోమారుడు టిక్కరామడు 18 యేండ్లబాలుడొకడు
 స్కంధము గాజగారియొక్కగోమారుడు శ్రీరంగరాయుడొకడుకన్యకును గూర్పుని
 యుండును పైకిటరాజుగారు మెత్తపైతేగులిడుని మెల్లమిట్లగ వదలివచ్చి
 ముచముపై గూర్పునును ఆస్థానములోని వారందఱును లేచినిలుచుకు తలవంచి
 యుండుడు.

కృతి సంకటరాజు:— (అంతటిః గూర్పునులాగున హస్తముచేసెంపు యెంతోని యాంతుకమరికలే
 గ్రుంఠయు వినవలెనుంలెఱుంగి యుండుటచో) (శ్రీకాంతగారును ప్రయో
 మిరిలారా! టిలకయ్యగరరాజులకింతోనన టిలకమునుమీయవలెనని వర
 మానండుడనైతిని. మా పూర్వులలోనుండినీచంద్రావర్తకమునకు
 పోవడమై, రణరంగమునకును పోవడమై వీరవీర్యమునకును. ఈచంద్రావర్తకమునకు
 మునుపటి, మా మూర్ఖత్వముల కీర్తినివదిలివేలి వేయవలెననియును కొందఱు
 ను. ఈగవిలయముగీర్తికన్న మఱియొకటియు కాదనుచు మిలెయిన టిల
 కమును? మీపూర్వులలదే నే మీరునునింపవలెననియును నాచింతింపవలెననియును
 మరల నైవలెను గుఱించి నేలకాంతమున ఈ చంద్రావర్తకమును: బలమైన
 యిదియైయుండును. అయితేమనెంతోపాఠశ్రవణముగావూరి ఛాతముమీద
 నున్నది. నైవానుగ్రహమునుండియును, మిక్కిలినామమునుండియును వేరువడి
 యొనమిదేంద్రరాజ్యమేలి పుట్టుకనైతి. ఇదికే. ఉమాదునియలలోనికీ
 రణమువారింతును. మరలనుండును కేయలకే. పాపింబయింపవలెననియును
 రాజ్యలోగ మెటువదలిపోవుదుననుచు శరీరమృతమునాయుడు పుట్టినపుడు
 మిక్కిలినామ! ఇదియను, నెచుప్త కాపలకుడియను ముక్తలనులేని. యార్జునభల
 లోగానుభవమునకును కావలెనునుండును, వాక్యము, లేదని భయమునండి వద
 లింతు మరలనుండునన్నునును మన మెలఁగవలెననియును స్వంతిపొరువెమునుండి
 న్నొక్కావర్తకవరలోగనుండు యొక్కరియొక్కమునుననుకొని ఛాతరాజ్యలోగా

10.51 గు. 15. 15. 15
 211

నింజలుండంగ సంగయ ముండగల
సామినిపుయి మామండ్ర జవముగాదె.

(యవనినయను.)

ద్వి ప్ర య రం గ ము.

పీ థి.

కరణం మహాదేవస్య - రెడ్డి లింగనగరము

కరణం:—లింగనగరము! దూరమిదియో దగ్గరమిది? అనినా.

రెడ్డి:—అప్రమేయ! ఇహలమాదుగానుండెను. కాళానాదు తనస్వంత్ర కుమారు డట్లం గట్టిన అరసి
యెలువెట్టెనని చెబుచున్నాడు. దానిని ధిక్కరాయనకే బట్టించుకొట్టిరి. ఏం ఇది యెవరొకరు
తీరంబుగనవచ్చె.

కరణం:—ఎవరికొకరునది. కాళానాదేవస్యము.

రెడ్డి:—అదియేమిరహస్యము? కాళానాదేవస్యము. నే నెవరికినెవరికొకరు.

కరణం:—ఈ రహస్యము నే చెప్పినట్లు. ఈ ప్రదేశం బ్రుహ్మ. వాసిని. రెడ్డియను.

రెడ్డి:—కాళానాదేవస్యము అనినా. 'యెట్లొకరుగాదు నాకును కాళానాదేవస్యము చెబుచున్నాడు
ఈ రహస్యము క్రిందలెటు చెబుచున్నాడు.

కరణం:—అదియే 'రాంధ్రము. ప్రధానమునందునుగల ఈ రహస్యము లాకునానిని తెలిసివచ్చును మరవాది
కేమి తెలియను? కాళానాదేవస్యము క్రిందలెటు చెబుచున్నాడు. ఈ రహస్యము నడుచుచున్నాడు. దేవుని
నా రహస్యమున నేమింటిది. నీవును నీ రహస్యమునకి తెలిసికొనుము.

రెడ్డి:—నీకి తెలుసునా! నా రహస్యమునకి తెలిసి కట్టిరి. కొన్ని రోజులుగా నా రహస్యము నాకును
నాకును తెలుసు.

కరణం:—అదియే 'రాంధ్రము. ప్రధానమునందునుగల ఈ రహస్యము లాకునానిని తెలిసివచ్చును మరవాది

రెడ్డి:—అదియే 'రాంధ్రము. ప్రధానమునందునుగల ఈ రహస్యము లాకునానిని తెలిసివచ్చును మరవాది

కరణం:—అదియే 'రాంధ్రము. ప్రధానమునందునుగల ఈ రహస్యము లాకునానిని తెలిసివచ్చును మరవాది

రెడ్డి:—అదియే 'రాంధ్రము. ప్రధానమునందునుగల ఈ రహస్యము లాకునానిని తెలిసివచ్చును మరవాది

కరణం:—అదియే 'రాంధ్రము. ప్రధానమునందునుగల ఈ రహస్యము లాకునానిని తెలిసివచ్చును మరవాది

రెడ్డి:—అదియే 'రాంధ్రము. ప్రధానమునందునుగల ఈ రహస్యము లాకునానిని తెలిసివచ్చును మరవాది

కరణం:—అదియే 'రాంధ్రము. ప్రధానమునందునుగల ఈ రహస్యము లాకునానిని తెలిసివచ్చును మరవాది

... ..

దంగునకాజ్యహానిని వాకనవోగదశనులేచి ప్రో
వంగలమారులొక్కడను బ్రహ్మమందును బాదలేకయో

[illegible]

4. ముద్దియగోముఖామపసముందెనుమోహపునీరధిర్లటా
నిర్దుకరాదు కమ్మలకునికొ ముగా ముడిచెచ్చినేరియు
ముద్దియకూపు నెప్ప మన మింటిటరిచ్చికలాగుఁదోఁ దెనుక
గుడ్డురెండేల యానుదతిఁబాడకనూడక నిల్చి వేళువిడ.

అనుకరాని సామ్యమునకంటెగట్టిబట్టుదునామములును- ఇందున్నమునులేమి
 తప్పదు, తమనెవరాల్య దోషమునుదోసేపువలెను. తప్పకైతముగనుబియ్యను
 తప్పదు. ఏమోనోదోసాదునునరా (తాత్పర్యము) పాక్షికదోసమానితమే
 దోసాదునునుబదినునామమునలెను (అలోచించునును)

($\mathbb{R}^n$, $\mathbb{C}^n$) (사상)

శ్రీమదాదిత్యుః—మహాత్మ్యం! ఓకవృత్తాంతానామిదం మరలరసం ద్వాదశాక్షం సర్వకారం
యస్మాదే

అనుబంధము:— ధర్మా క్షయమునాఁడెవఁడు?—

(హా)క్యూ: అంతేనా? తమకు కుటుంబమువలెను).

[కావ్యమునకు మోచకువామొక భం నమస్కరించుట]

ఉ. భూతవయానుశీలమతి భూతిరహాఃన, దీనబాంధవా
యోతత మైమనీయ సుకృతాయతీత్రుణ్యధలంబులుండు, మీ
భూతవయానుశీలమతి భూతిరహాఃన, దీనబాంధవా
యోతత మైమనీయ సుకృతాయతీత్రుణ్యధలంబులుండు, మీ

బ్రాహ్మణ:— ౧౦. యోగమనాయక; ధన్యము
 గాచుచున్నోత్తమునిగాంచుచున్నోము
 యోగకోటినిది
 ధీచక్రముచవలచుచునుమీరాచుచుగా

(యరసనాంబుడు (కాశ్యపాచార్య) వ్రాసిన సూర్యోదయ పట్టణం)

(ప్రశ్న:— (సీనులైపోయితి) విద్యా! చంపా ఇమరత్తు. ఈ సీనాల్లే నాత్యంతము
(నామిదిగోనాది) యాచమనాయకాః ఈవ్యక్తిగనునా- ఇతివస్తుతి. విద్యా
కవించి వలయునని. చనుము.

(యోగమునందును తా దగులెత్తికొనెను యోగోపపత్త వశినయెను)

[illegible]

ప్రూ. కనుక:— 64. 44. మైత్రియన ఏమియనినదా? ఏమియనదుకగాని మైత్రియ మి యుండకదా?

బ్రాహ్మణ:—భీష్మార్జునీ సమయము. అవ్యతారిణి: పైపాదవలెను కొత్తబ్రాహ్మణుడు. విశముహ్యుడును, గురువంద
 దక్షిణవాడు. వీరవలెజూడు. సామాన్యులగుడు. సోదోషావ్యవహరించుననునట్లు యివలెనా
 వాసము లాచరించువాడు. వీరోద్ధూనితవర్ణులాలిచుండ్రు. ప్రాముఖ్యము. ఈయోషానైకము
 సామాన్యశ్రీకాదు. వర్ణులవ్రసినాడు. సర్వులవర్ణులవ. సర్వులగునకిత. అనమర సౌంద
 ర్యసహిత. బహ్మకౌమర్యహితయును. ఎదిత హిమగ్రహమునకు వీరవక్షిణవాడెట్లు. బాహ్యవీరవీ
 రుని. బుర్రయిదుబాహు. పిర్రయిదుముఠము. కాళ్ళపైకి రెండుపండుము.

యా రుద్రుః— బ్రాహ్మణాస్తే నూనాహా! తుకామహిములగుకనుననుమూదోలచానుతల మధ్యసిండుమతి
వశూరాశ్రమిలు యిత్తిరిమరుండ-వనుమూనలిసె నతదాటలైవదనమధ్యలనుమతి
అక్షరకవస్థురములకడచొచ్చివకు, మోహిలభిదుటమత్తధమ. పెద్దలయిన రామ
లే, మున్నాళ్ళకాళ్ళులు మున్నాళ్ళములననునెద్దాంతమిచ్చును బ్రతిమెనుధవమునవి
వచ్చెను. అవంతనల్లదురైత్రకమనగయూరాకాథింబిను తమరొసంధిసయ్యావచ్చితిఫల
మందఃజాలదు. ఈ తవతి, మనరలఃజిల్లికర్యోగమొసెన్సననివి, నేమలియియూ
నుక్షిటులిత్తిరింబియ్యె. అనివంపాచి దేవాలయమున, వకునకుతయంతున్న మోహ
నియకాచినామానవము చంచురొచ్చెను. శ్వేతబ్రహ్మకవనవరణదర్శనమొసర్చి
యంపిసహా వృద్ధులవకుండాని ప్రయోధుమనమునవరణ గానముంజీకబొచ్చును.
స్వామిమూర్తియెలులొక నెల్లిచ్చిరి. శిష్యునివైవముముంది నమనకునవచ్చి కా

ప్రతిదయఃశేషంభాగ్యవ్యాధియనుగ జేసినప్పుడువర్ణలనుదుర్బలమునవేయవలెనని
ప్రార్థించెను.

ప్రశ్న:- దీర్ఘాక్ష! నేనెప్పుడు ప్రతాపదుర్బలమునజలినానకుమారులు లేదు. ఏదేమిచేయువలెనను. ఈవిషయము
మంచియని, బుద్ధిమంతునివలెను నీమనమునప్రశ్నలేగమందినచో మోహింపఁజేరితిమియను. ఈ
విదంబమునకుచేరి రక్షింపుఁడవలసివచ్చినది. ఇప్పటిరాజునకును నశనపరిచారమునకును
క్షేమమునుబట్టియగుచున్నది. మోహింపదీనుఁడవై నీవును మాయ్యనంకటము లకుభరింప
వలసివచ్చును. ఇదివిశ్లేషమును సరసమునీతిగ నెట్టతెట్టములననుజేసియుండువచ్చినను దుర్బల
మునదలకు. కుడికుడి ప్రకాశింపనుచువు.

శ్లో. రత్నైర్దశాబ్దేస్తుమృత్యురేవా సభేరే భీమవిశేషభీతిః
సుఖానినానప్రయయ్యైరామం ననిశ్చితాన్తాన్వీరమంతిభీరాః
ఈ భర్తృభారిశ్చేతమున సదాస్మరించుచుండుము నేరాయవచ్చెదను.

సాహస:- నాయరా!

ఉ. జనమందుయు వరంగమాన స్వర్గముఁజేరఁగఁబ్రీతిమీఱునా
జనమనిమాన్కి మీనులగ సాక్షిలినిన్నినినాఁడ, లెచ్చితి
ఘనతర మావియోగమునఁ గ్రాలఁగఁద్రోయుచువెళ్లెమీకు; మీ
లేవయమహాసుమోహ కుమునంబునుసర్వఁజేసి మొక్కెడుగ.
మాజేంద్రకన్య దనువిగ్ధరక్షింపితి. జ్ఞానరూగదీనింపజేసింపితి. మీరయోగము
జేసితిమియైతిమి? మీరొనరిందిన యావృతజేయలు వేసెమొనజ్జుటకును శక్తికాల
యిచ్చాను. ఈకమునిచ్చెయ్యుచున్నది మఱియొచ్చెయ్యును లేదు వానిమీకు కా కుభాంకు
కరణంబున భక్తిభూతకముగ సర్పించెదను. శీఘ్రరీతియి. (అనుచు నుమచచ్చెయ్యును
నిర్వి సమస్కరించి కన్నీరుఁగార్చెను.)

ప్రశ్న:- విష్ణా! కన్నీరుఁగార్చెదవలె? వలదు తీరకన్యాయు. నీ కర్మలాంకారణంబునకను భక్తి
నిర్వాణములకును నేను ప్రసన్నుఁడనైతిని. నామానందనస్మృతకు నీవు భక్తిచే నమర్చించిన
కుముదభ్రవ్యంబు గారణమయ్యెనునాచున నిచ్చుచే నింకియిచ్చి కుముదభ్రవ్యంబు నిల్చుమును.
క్షేమమనీకొంటునిలలె మనోహరా భార్యఁడను నాయుడని సరికి నుమిచ్చియిచ్చును మీ సార్థక
మునుకు. తల్లి! తోహాని దంధ్రుని నమసరించునీతిగ నీవు నదాకాలము నీచని నకనెరింది
యించుము. నీ పరిత్రానిన కలిసెత్తుమును కార్యములకు భుక్తభరసాహాయ్యకారిని నీవని
క్షిప్తించుము. ఇదియ నాభాగ్యలేర్పాదము. విష్ణా! భూనింకటము లెట్లయింప నీకాదని
నీవు నప్పుచ్చెరింతము. (యూచకునాయుడివచ్చి) దీర్ఘాక్ష! అయినాదు నాకనుష్ఠఁడను.
నిరూపాక్ష లేచాలయమున నీవిన యోగిదాదభూర్వక భంజుఁడొక్కరుల మూటకు నీవు
కుంభానరోపక వికరదాశానికు నిల్చియుంటిని. అయూట నీ తిరుగికుని కుముదిని నా
యోగనభిరేఖైతి. ఇదిగో యూ మూట స్వీకరించుము. నేరాయవచ్చెదను.

(నిమ్మ) మించును)

అవతారు:— (వీరునిరండి) మోసానీ! కాంచనగిరియందు నీవధికమైనదానందమును నేనుకలమును
 నీయింటికి రమ్మ నీతోనాడుచుంటిని. అవునునీవు కావున కాలుముగతియెవరు. కాంచనగిరి
 యందుకలపింపుచు. మనయునువైరికింకెం గ్రామము ప్రాంతిరైదు. తూర్పుదెవు. భూమియందు
 నాచెలికడయొక్కను. నీదేయను చాచి చెలియొక్కను. మనవియెవరు మనములేచెలి
 గురువులవారి మూర్తిచేసినద నీకల బదిదినములకును మనము కాంచనమైతి కలము
 నేడు. మనయింటికి మనములేచెలియను. తుదిదినములకును లేచిదినము ప్రభాత
 భక్తి మనకు భోక్తవను.

మమనీ:— అవునువచ్చా! నీ నేపథకాలను నేను నీ యానతికింకెంకెదను.

యారము:— సరికాకముది! నీవునాను నేమిమి రాలవుగాని నేపథకాలనుగ్రామము. రమ్మ. శివరము
 లోకం భోక్తవను ప్రాంతిరైదు.

(నిర్భయము)

చతుర్థ రంగము.

చంద్రసిరియాస్థానము.

రాజుచిక్కరాముడు - సరసరాజు (మంత్రి) - మేగరనాయక - జగదాధి

పీఠసరసంగ - అరుణాచలం - నాయకులనేకులు - భటులు.

(శివరమునాయకునిచేసిననుకొని నాడుకొని)

శ్రీయమ్మి:— బావా! అన్యాయములమును దోచకనము నాకులందరి నేమి చేసినా
 యన నెంతలరాజుగారిని మీ నెమరుకొనుచు ప్రాంతిరైదు. కా రాగ్రహించి
 కాంచనమై కాంచనములకులముగ మోచిరి. మీ రందరును కాంచనము నీవు
 విధించి నాకులందరికి. కాంచనములకులములకు రాజుదోచానా
 ములకొనెదరు రాజుదోచుల కాంచనములకులము మీమీకున్నది. మా చిక్కు
 మూలము. నాయకులనేకులు జగదాధిని తల్లితనములకు లోకం భోక్తవను
 తమకున్న జాగిరి విమరున్నాను. కాంచనగిరినది ప్రాంతిరైదు కాంచన
 మోసించుచుంటు రాజులకు నెంతల చేసినాను మీ రేయొకరినొకరు. రమ్మ
 నీ రాజుదోచులకు ప్రాంతిరైదు నామీకున్నది. ఇట్టి యరాజులకు కలపింపుచు
 ముఖ్యమంత్రియైన యీ సరసరాజు నాయకుల నేనాచుకొనెదరు యీ యరుణాచలము
 గోమను నాంధ్రదోలకులు కర్తవ్యముగనుచును. ఇప్పుడు మదిమైనను లంబ
 మువ్వ కాంచనములను కాంచనములకు. ఇక్కడమునందు సాహాయ్యమునొకరి
 కాంచనరాజులను. పేరునందరి కర్తవ్యముగనుచు చాంచనములకు ముఖ్య
 మునకును నాయకుల. కాంచనములకులములకులములకులములకులములకులములకు
 యాస్థానమును వదిలిపోవును. కాంచనములకులములకులములకులములకులములకు

తదేవేతా:— తేరిసిరిది రాజనాదు: రాజుతోను మహామన: నడుమ నేనాధిపతి యదనాదం
మును బాలరాజ్యముని తేరియును నెవరమేను. ఈ రెండును మహామన: పందలించుచు
మానుమ నిర్విహసముకలదును నిన్నుచేయను. అయినే, ప్రస్తుత నిరంగము నిర్వికర
ముగనున్నది. నిరంగమనునది నిరంతరతాదులుగనున్నవారు. కేలవరాజుగారి యోగ
రహితత్వంబునాదు. తెలికరాజు నునగోన్నట్లులుగనున్నవారు వారియందే రాజనిష్ఠా
ములు స్థిరమిందనవారు ముఖ్యముగదు. ఈ రెండు నిరంగమభావ్యులకు లేమిభావరేపి
యందెక్కుమందియినునోయను? నేనాధిపతియనునోయను? ఈ ద్విరకభావమునకుఁబంది
యెడలమును బలమును నెవములు చంద్రమునకుండునున్నది- రాజుని నిరంగమభావ్య
రహిత్యుక్త బలాదులములు నిర్బంధులకును సుధయేరాజులనాదుములును సుచ్చరించునో
బోగ నగునదిను. ఈ కారణంబుగనానది దానినిగోర్వములకు మార్గములేదు.

మీ వాదనకును, మీ భావనానికి బాంధవ్యత్యమా? నాటియెక్కడా ఇలా మాట మార్చినా?

కానీ అది మధ్యమధ్యగానే ఉంది. [అలాగే ఆ మాటలను]

ప్రతిభాధారములు - భామమలాళా! శిష్యులు గలవని. తానిమిత్రానుజ్ఞ. సరసర కాశశిష్యులను భామమ
మలలు పలుకుచు చో చాగుగనుండెను. సేవననైననునుభవిం రాజామల విశేషిం
చేయమనెను. భామమలాళా! మంత్రిమని సేవనన నరసరాజుగారియందు నివసించుండెను.
ప్రస్తుతశిష్యులన్ని యుచరాధునికు శిష్యులందరినను చూచుచునున్నాడును. కర్తవ్య
కార్యము ముగిసినది.

అనుబంధము: ఇది అధ్యయనమునకు ఉపయోగపడును. అధ్యయనమునకు ఉపయోగపడును. అధ్యయనమునకు ఉపయోగపడును.

శ్రీరంగరాజు:— పంకజరాజు! ఆ కావనివదులును.

[illegible]

చగ. ఏకటిబుద్ధిరాద్యుఃకృత హీనభరాక్రమ! నీవురాకాశే
యంతకుపిట్ట! నీవుదునాభరణే పరివేళటాభిప్రం
దంతదువెంతయున్నచే, యారముఁజుండఁగ, నీకురాజ్యముగ
ప్రొంతినిఁజిక్కియియ్యఁగనె, ప్రాజ్ఞులుసాదీయటంచు నెంతచే
స్వాంతమును, హోహి! యదిసమైత మేగొనుదున్నులంపఁగఁగ.

అగ.--- ఓరి! బుద్ధిహీన! నీవు రాకాశ! ఆయనానారముఁజిక్కియియ్యవలెదా! నుత్తిభిష్టా!
నీవురాకాశేవిశదప్ర. అవ్యగత్యంతరము శుభిరుదిత్తివలెనొనర్చువలెదా! నీకురా
రాకాశుద్ధులువలెఁజు నీకిదియి యిచ్చెదా! నీయిచ్చుదలెదా. [మగఁబాయుటకాది]
మగఁబాయుట! ఈచందానిని నీకునినీరముగఁగొనఁబోయి చెలువలెదా. అద్భుతమ
చారినిఁజూచుచున్నాను. [నరకరాకాశకాది] నరకరాకాశాదు! నీటిమండలాలు, దను
రేఖరా యదేరా వలెయిందలును వానిసామ్యునవలెదలెదాను పంచుకున్నవలెదా
రా ఇత్రోహలయనునాజ్ఞాన లోలువలెదా నాక చాటింపుడు అనెడుమాటనినెక్కరని
జూచునెడఁజేరఁటలవలెదలెదానెవలెదా.

నరసి.--- అగ! రాకాశాదు! ఈమనయోద్యమచూచియ్యున్నచు యారమనాయాదున్నరాదు. కాని
దెయ్యమునేమియున్నది?

అగ.--- తానిమనమనయొక్కదన్నా నాను. తెలివెందె తెలివెదను.

మగ.--- [రాకాశులెటఁగొనఁబోవుచు.]

శ్రీరామరాజు.--- [వచ్చియింకాదు.]

నీ రాకాయుచితచేరొక ముండఁగనెల.
భోదవంబునెలెల భూమిగవలెదా
ధారణేధవుడయి రహియింపఁగానేల!
రాకాశుద్ధుడి ధరఁదనివింకాచా
క్షిరినెలరాత్రున రలికీరిలనెల!
నిరుదేరనిర్భీతి నిదురఁగవలెదా
ఇలకునేలుచుచాలఁగలిమిఁ గోరఁగనెల!
యలనుదున్నెదువాఁడు కలిమిగవలెదా.

నీ వారతమునీవున నాయుదుదుఁభరమము
ధరణిసాలురభోజ్యము దురితరమము
అన్నిఁ కలిసియు మూఁఘుఁడనైతినిట
రాకాశులెటఁగొనఁబోవురాకాశులు.

భాగము: — [కర్మముగూర్చుట (శాస్త్రమునుచేయుట).]

మొదటరంగము:—కం. అమ్మా! యెవరికి బోయెద
బమ్మనా నానన నుండుబమ్మనా నాకు
బామ్మనీల నెదురవచ్చెద
రమ్మా! నన్నీరచేల రాల్చెదనమా.

కా.:- సంకల్పము, జన్మము, నా మృత్యుము (కొనియెను) [వీరభద్రునిగ నాడుకొన్నట్లుగాలుటి]
 తెనుగు.]

[illegible]

శం. బ్రహ్మకేయం రానియందలం
నోక్కమెయ్ రాని, వారి మక్కడంగింపు
జిన్ను మాలి! నిలిచెద
చక్కటివర్తనము. బోధ సాహసమును.

ಕರ್ತವ್ಯ:— ಲಕ್ಷ್ಮೀಬಾರ್! ನಿನ್ನೂ ಲಿಪಿಶಿಕ್ಷಣವಿಲ್ಲವು. ಇದನ್ನು ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕಲಿಯಬೇಕು.

శాసనము: 1. మునుపటియుద్ధా! (అర్జునునిని పిలువడం)

[အသံကူးစက်မှု]

వ డ చ మ ర ర గ మూ.

యో-జమసా-యనివగతు.

ప్రశాన్తనాథయ్య - పుష్పదేవి - అనేకులునాథకులు - ముద్దురంగనాథక

తీర్థమల రా యఁడు - పహ్లావ్ - బ్రాహ్మణులు - పెండ్లి సంబంధము.

(యోజమనా యోధులు గుఱుచినీయులు పెండ్లిచీకముల్లనై గూర్చునియుండును.

(బ్రాహ్మణులు సంకల్పము ప్రకారముఁబడినారు.)

(ప్రాముఖ్యములు:—శుభ - శోభనేనుచున్నా - అన్యములు - శ్మశానములు - సైన్యము
 మున్నగునవి - కలియనే - ముఖ్యము, భవము - భవము - చంద్రము
 (చంద్రమునుండి, నలుగురు మరలమునునునును.)

మూలము:—(చారిత్రాత్మక) తరుణులకును కా! రాజాగారి వదిలి యిచ్చి యింతకంటె బహుశా
వదిలివేసి? రాజాగారి! మేముగదా?

తిరుమల:—ఘోషా! రాజక్రొహంబందనపుడు రాజాగారికి ముందెటుగలుగు

యోచన?—తిరుమల! రాజాగారి మునుపకు నేమిక్రొహంబుగలిగెను?

తిరుమల:—ఘోషా! నీకు తెలియదు.

యోచన:—నారిత్యదేవల నున్నవాడు?

తిరుమల:—చెలరా?!

యోచన:—ఏమి. ఏమి! ఇంతా నున్నవాడు?

తిరుమల:—నీకు తెలుసా? చెకము.

యోచన:—(టటాత్పుడుచుచు బ్రాహ్మణునితో) శివశక్తిమహారా! వదిలయి కార్యము జూరె
కాలములో బ్రహ్మంబుగలిగితిమి. కల్యాణోన్మేషములు బ్రాహ్మణము. (తిరుమలనితో)

తిరుమల! రాజాగారిని ఇంతా నెరిసితి?

తిరుమల:—నువ్వొకరిననుచు. ఆ క్రొహంబు చూచుచు.

యోచన:—మనవాంబందల నపుడు వచ్చిందుమనిరా?

తిరుమల:—లేదు. లేచియంబడి.

యోచన:—అటులైన నాక్రొహంబు నెవ్వరొకాడె కా?

తిరుమల:—ఈ ఘోషాశక్తిమహారా నువ్వొకరిననుచు నా:కి సాహాయ్యముగలిగి.

యోచన:—మన నిరవరాసలకు నుండలేదా?

తిరుమల:—కాదును ననుగాచుమును చెప్పినట్లుంబయ్యెను.

యోచన:—అదియెటులు?

తిరుమల:—రాజాగారు కర్పూరంబందల రాజనిధులగునారు లేచునపుడున్న వత్సేమలలోని కాంబా
మును స్వీకరింపుదని యాజ్ఞయిది. కొనితలు కాంబాలమును స్వీకరించిరి. సరసరాజు
నారును అరుగులముగారును స్వీకరింపలేదు. ఇరువురు రాజాంబుగ స్వీకరిన కాలమున
కారితాకి నిధుముచచ్చిన రాజునై రాజనిధులకొరకును సరసరాజునారు బయలికి.

యోచన:—హా, హా. క్రొహంబు సరసరాజు! తెలియరాజులకును మన్నత వచనమందిన ఏనా యింతటి
క్రొహంబుగలిగి? దీనికి ధనముకొరకును నాక్షణికము. మందిరి. తిరుమల! అదియు
వగరులలో బ్రసరించుచేసినవాడెవరు?

తిరుమల:—మొన్నమొకటి. రాజాగారి నిధులు పట్టుకొనకటి.

యోచన:—మొన్నమొకటిగను.

తిరుమల:—ఆ ఇంటిను బరరా యోచన కానును తన వనివారమునకు కల్యాణోన్మేషముగలిగెను రాజాగారి
మహాలక్ష్మియును కే:బి.లకును వారి చరణమునకు, సభయిరావనిర్విత వచ్చెనపుడును
కానునంటి రాజాగారు దానినిపట్టి రాసరాను బాధయిది. కాదు నేవలొవర్చిరి. రాజ
నాగనీ, యదురాచలముగారి యొనరిసిరి రాజాగారి! సాహాయ్యముగా కాలముగలిగి

కాకాగారు చచ్చబడిరి. బాయమ్మగారి కృత్రులు రాకలైరి. మనకాకాగారు కటుంబనమేక
ముగించబడలేరి.

యాదవు:—ఈ. ఈ. కాకాద్రోహమింతగతువు? (దీక్షించుచున్న ముద్దు కంఠాచార్యుడు
యాదవువారినిఁ జంపఁ గ ప్రయత్నించును. లోతువయఁదఁ గుఱుకని తనకాకాతో కేవల
నుండి ముద్దుకంఠనిఁ బొడుచును. ముద్దుకంఠడు. ఈ చచ్చిరిననవడును.)

యాదవు:—(తొలి) ఈ. ఈ. ద్రోహము. ద్రోహము. (కంఠాచార్యునిపైబడి) ఓ ద్రోహి!
కన్నెచ్చటికి నెవరుబంపిరి? ఈ ద్రోహునియిది యెవరుగజపిరి?

ముద్దుకంఠడు:—(శ్రీంకవతి గాయమనొప్పిలే బాధపడుచు) యాదవువాయా; ఆ పిడుగు లో
కాయఁదొంగతనపు యొకచ్చెను. భవాళకులోఁబడి నేనింతటి ద్రోహకార్య మొనర్పిరిని.
కెండ్లికిని కాకాగారిపేరిట నెంచిన జాబాద్రోహ యెటులనోయ్యులెను. వాఁడేకవిధము
కులగు క్రత్యాళిగఁబడినాడు. నా శ్రీంబ రెమిదేలనేకనిచ్చి నీ వివాహమునకు రాజానా
రుదగగర మహివారము నెవఁకున నమ్మించెరినమఱుముగాది నిన్ను నీమంబుగవునీ
బోధించెను. కాకాగారినిఁ కలమంబితవార్త తిరుమలఁకు తెప్పింపిరిని; కాంతకం
లము కాకానలముగఁ బరిణమించుననియెన్న సమయముకారక కన్నుఁదగఁగ్రేయఁ
గేరెత్తివంటపై యెత్తునోయింపి. కాంత్య నుత్తరదిన యీ పీఠాంశన నమ్మఁజొడి
రెను. నా ప్రాణములుపోవుచున్నవి. కాకాద్రోహికి నకాననూతనమునఁ గాఁచినకాన్తి
యయ్యెను. మాటకాదఁజాల.

యాదవు:— [భటులనుఁజూచి] భటులారా! దివికైదిగ్విది క్రత్యునికైకృతాలవఁగొనిపొండి. [వాయు
కులంబాచి] వాయుకులారా! మీమీసేవతోఁబోయియెవలెమారముననువచ్చి యా పీఠాంశ
నేకలైలుది శరణునవారినిరక్షయిగతివారినిఁజెప్పుడి. ఇకన్నెచ్చెట్టిది. [వాయుకులని
నిప్పు మింగెడు] [కాన్యకులనుఁజూచి] కన్యకాత్ర మునారా! వాడు కుర్రతమము
కాదేనా. పొణములెప్పుడో పోవుదుండెను. మీకెల్లరకు నినువ్వించెద. మీమీగృహ
ములకుఁ బోయిరండు.

[కాన్యకులనిఁబ్రహ్మమింగెడు.]

[కనువినిఁజూచి] (కేరిదియందలికిఁ బరికిరికొనవచ్చె.) ప్రాణప్రియా! కనువిని; పీఠా
ముఁజూడకాగ్రహరవకయయింపిరాశిశునువాల్చిఁకరినగుడెను. కనుబొమలమునె వద
లెను. ద్రోహాదేశమున నెట్లు బాణీనముఖ శైత్రభావములు బ్రహ్మకేవలమిచ్చు. ఇంత
టికానో భవ్యనములకైవును కారణంబులేమిగ వా?

కనువిని:— పీఠాచార్యుడే! కాలఁకొంబమే! నిర్వచనము. స్వామినిఁ బ్రార్థిల్లి నఁవత్తునువిచారించు
కార్యముండునునదేమియును నడచిపోయెను. పదియవదిఁమున మనసునమాధానమున
నుండినవోలెన్న మునకొనవచ్చుననిఁబియ్యలు కలిసి వా? ఇచ్చిరి: స్వామినిఁపంధిల్లి
వివత్తునువిచారే నునమనస్సుకావమునకునుట్లుయెచ్చెను. కావుననునమిచ్చునువిచారా కాల

వివాదము:— ప్రతియొకటి ప్రతిపాదికయనకు నా ప్రాణమును రక్షించుటయనగాక యుద్ధిమానవులపై దాని
 గనానాశ్రయములందు సాహాయ్యపడఁజుచున్న శత్రువులచే ప్రసిద్ధాంతాల్పక్షమున ప్రయత్నించిన
 వివాదములగునట్టి ప్రతిపాదికయనదియిది. ప్రతియొకటి నివాగతులకేతనా ప్రాణమునకు నెంతవరకు
 యోధులు, స్వామివాదా శ్రేణిమునకుఁ గారణమాయెను. నియమముగని తప్పురంగిలిన
 పాపము. ఇట్టిపాపమునకుఁ గానినట్టివానిని చిత్తమహాద్వంద్వమున స్వామికార్యమునకు
 తమ నేను యములలోఁ బ్రవేశించున నమస్మదనయ్యదమిది కన్పెట్టదనయిన నేను
 దోష కాంతిలో హేతుములు లేలేక కర్తవ్య వాగ్యములేవిధాలోచించును మాకును
 దును. (రామలికములు మొదలఁచి నిష్క్రిందితురుండురు.)

మ. కులము క్షాతల గౌరవము నకటా కోల్పోయి, మానాయువుల
చెలివిడిచినది యీ స రాధమునితో, నేమబడుచెన్ని, వీ
చులమాడ్కి దమనేన భుజము నయో సూచించుగా నిచ్చిదా
కులహీను స్తలయో, సహితమగు ధుల్యాయశంబాఃగ్గ.

(జగనాధానుమంది పరీక్షాపత్రము)

పాట:— (యూచతుశ్చాయమనంతరం నందీ మొదలై) యూచతుశ్చాయమనంతర! వాస్తవ్యమియునుగదా
యోగముగిలుకరినిచులే నిజారేఖినిచ్చి వాడగు.

యోధ:— ఇయ్యో! నీచవతి! నెన్న దువచ్చితి?

ಪರ್ವತ:- ಒಮ್ಮೆ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷ,

ప్రశ్న:- ముద్దుపేంగులతోఁ గూడివచ్చితిరా?

తల్లిలు:— కాదు నాకంటెసింధుకనున్నే తల్లివభావము.

యోధులు:— వారి కొత్త యుద్ధాస్త్రములలో నీకావ్యమువలెయూ కీడుబాగురాయును మరలొకదశకాండోలు
 ముంచిరి. అయ్యో! ఇకలా! ఇప్పుడని రాత్రితోకాయను జగవాయని వాడుకేలేనినుండి
 తిరుందను నీవేనదుతయును.

జియ:—నుండి (కాణమిచ్చి)

దూరదిర్చినను యోచకువాడు కా! దీనవర్ణనచాతుర్యవలన మాతనవృత్తులని చరణు
సెర్పిధికివచ్చి కరణంబునకు దీనిగానుమోకు చక్కలగునని చక్కగఁదెలియును. నీ
రాజవక్త్రమునదియో యా రాజు సమటంబునెఱుఁగఁ గారాగృహభివృద్ధియనాఁడు. మాతన
రాజు వారికి వచ్చి కిత్తుమయినను విధించినట్లును. ఈ కిత్తుమందు నీ దొరవారి యంతరము
వైరిము నిలుచుట భుర్తభవతు. ఇంక దీనివర్ణనచూచి పోరాడెదరా? నీ పెంతుంగము
రాజద్రోహిని నీ పక్షము వాడుకలంబునెఱుఁగెను? దీనిని చక్కగ నిచారించి, విశిష్ట
మాతనరాజవక్త్రమునదివని నిరూపింపఁజేసి నీ భుర్తవాధికారియై దీని ననవించఁజేయును.
కాదని నీవు రాజద్రోహినిగఁజెప్పఁచి కిత్తుకేవల నందుచున్న.

మాతన:—(కోపమున) ఓహీ! నీవు స్వగంగా నిరవేతివడినెదవి నీకుఁడగు జగరాధునిఁ దెలుపఁ
జెరిగినదేమన ॥ జగరాధుని! మాతనకాలవలఁగి బుట్టినవాఁడో చాచివలగొర్రుమలేమో
యెఁరిగిఁదెలియును. బుట్టినవాని కేను కరణ్యుఁడనుచువా? ముఁగియుఁడ. లే మూలము
సూర్యుని మూలైవలె? మూలవలె కనబ్బు. ఎఱివరినాను పెట్టులకునో తెలియును. నా
ఁద్రాఁడుట, చక్కయగు అందనదేమి? అచక్కయగు అందనదేమి? అర్థాంతరమునకు
నానామిహితము నేర్పేయముని అందకొన్నిండుక ఫలిదిన దిచాచుట. స్వామికార్య
ముఁడువై ధియొకగాన్వీ లాన్వీయవై న మునెయి. ఓహీ మూర్ఖా! జగరాధుని ఁద్రావ
మాతనకుడవలె రాజుగాని పెంతుంగమునఁగఁ తెలుపిరిదెయి? ఇది నీ పరకర్మచార
ఫలమా? కారాగృహవాసియగు నా స్వామినిఁ దుఃఖులైనను నీకు క్షాంతియొంది నే
తెలుపఁజేయును. ఒకపక్షమున బట్టి మూరిసోపానకృత్యము నీమానసింకనచో నీయొక్క
నీకు సోపానకృత్యవఁద్రావియొక్కను నాచుఁగలమునమునకు నదియె తెలిపిననుని తెలుప
గుండు గట్టిగ నుడికెనొనును. ఇతఁడే పన్నకీయంఁడై ను స్వామిచక్షువు వదిలని
నేను రాజద్రోహినిననుచువా? నీ కుడముఁడగు మాతనరాజు, రాజవక్త్రమునకాదని నీ
తెలిసిగియును స్వతఃకృత్యమునమున నీమధురస్వామినిఁజిహ్వింకెదదేయి నీవు రాజద్రోహిని.
స్వామికార్యమున దేనామునైన నర్పించు యోచకువాఁడును భుర్తవాధికారియును పెరట
నొయిచా? ఈతొలికోపభోగమున గ్వంచిన జగరాధుని; అందునొక్క తెలువననుచు
నమ్మి నోటి దుడుకుకనముఁడు: దోవలను. రాజద్రోహిని నీవు కాకవాళ్లు (చెల్ల)
అయ్యా! వడియ! ఈ వా మాటలలో నొకయొక్కరైనను కన్గింపక యా నియంత
దెల్పడు. మఱియు నీ మాటలు నా మోటులఁగఁ బట్టును.

సీ. జగరాధుని నీవిటు పాగులెక్కిదూరిన

మాటలు నేనెంద మునువననుమ

రాజను:తెలు:బట్టి రాజములను తెల్పు

భూరాసుఫలమునాళి గుడుచుననుమ

యాదా:—రాకావా(మరి)తెచ్చి పెట్టిన బట్టలవూట.

అమిరిని:—కాథా!

ఉ. ముయ్యకుముయ్య: తీర్చుచును మూఁగులసామిలె నిమ్మ వంటగా
జయ్యవనేని చంద్రుని చాకల్లివైచరి యుచికావసుం
దయ్యవనేథ రాకావని నారయనొక్కనిఁ జెచ్చెదన్దరి
నెయ్యముధురాల సర్వయత సెచ్చెలి ! ముయ్యనుజ్జ యియ్యదకా.

ఈసాధనకంటే మరియసాధనములేనిది రాకావతయొక్క విశేషాని నొకటిగాని నొకటి
యేలే! మీరెటులయింతు చుకరా కాగాంటి రాకలింఁ దిరిగింఁ దా మంటును ఇదంటుంటు
చేసికెదం వేసాఁడెఱుగా నుమయల కృపావళి ముముగను మీ త్యాగ్రహానుభూతివల్లము
గార్వము పొందిరి రాకావమారు నొకటి మీ కలిగియును కేర్పరము, మీరు దండ్రులికి నుండి
మానమున నేసికొన్నందుకి. కృష్ణుని కక్షయందును గావేది రాకావతయొకరికి నెంతటిమహా
త్వాద్యమునైనను నొకానొకమారునును జ్ఞానసాహాయ్యమున పొందినవారుకాక
ప్రాణవతి! నే నటల, నెఱుఁద, నటభవదహితయని శిరస్సెరింగక పొయితికార్య సాధన
మునకు గావ పంపూర్ణ పాత్రులొక్కమియ్యవలెను. నేఁ కావలించుచును:

యాదా:—మహాదేవి! నీవు నుమమకొనులాంకిని. ఆంకాంగ సౌందర్య సౌందర్యములకావధ. నీవు పోయి
నది కేరళీతము. కేరళువులు నీరివళ దిశకులు. మర్యాదక నీమిలు లచటకుండగలవు?

అమిరిని:—మానముగలవ్య సన్మార్గధర్మయని చిన్నతనమునుండి నే నెఱుంగుచును. నా మానమును
దక్షిణమునది నా కృపానామను. (అమడు లోనుండి బాటచీదీ చూపును.)

యాదా:—(అక్కర్చుచివలయుచును) భామా! నీవు నా భార్యకనును లోలికనును యునుచున్నాను.
అమిరిని:—కాథా! నే ఇదికాదునుఁబట్టి తెలరును. ప్రాప్తకావేన రెఱుఁద్యవత్తును ప్రాప్తకావేన రెఱు.
మరికావ్యసాధనమునకని ముచ్చు రాకలింఁదొగవ. మావారి మానముమొదలు. మిగతది
చేయెను. ప్రపంచకాలకమున దిగవము నేదములు మాముమునును.

యాదా:—మాదేవి! నీ కృపామానక కే నే మెర్పినిది. నీ యిష్టానుసారముగఁ దగినసాధనములు నీకు
సమర్పించుచును. శిరిలిలియిన నే చంద్రునినమీనమునకు పెట్టెదము. రమ్మ. ప్రాప్తకావే
గృహములోకికెట్టెదము.

(ముచ్చుమచ్చు.)

చాళిషవసేగాదు . చాళిచెంప . కాళిను గాయక టులు . [కాళిహను]

(24-35-15-10-)

శంఖ . చిన్న పొంగటకాయలు . రాజదేవుడు . వాని శివ

[illegible]

(రా దేవేంద్రుడు పల నుడు భటులతో - చృకముడి శిల్పి.)

[illegible]

మముడిని:—కృ, వదలుచుకోల్పొరవకుకదా
 పవరకుమా; దానిసలెలబట్టంగననునే!
 జదగనునే శూన్యమేటి!
 కదలుచు నీవుటికి గీ టిగామొచుచుకో

[illegible]

గర్భకునితో నేను సాదరించును యోచన నాయని నేర(తో)నియ్యి. కాదేనివచ్చు(కలంబిరి
 బృహద్రథునివలెనర్పి బొలువినవహరింపుము. ఇక్కాన్యమనునది నీమతధికార్యాదుగును.
 రా. కేంద్ర. నేమి?— (నిగులుంజరి మాతమునకుఁబోయి) అమ్మా! నీవేమి? ఏభక్త్యాగోష్ఠిని చూచిగదా
 కలువైనదావధి? నీమతాన్యంబిఁజూడదుమనిన నీదా. నాస్వయంబిఁనమానం
 ముట్టినదావని నేనిచ్చినాను. నీకోణనేఁబట్టినవచ్చును నానునంబునఁబరిచుకొనినను
 ఈవహనినలేదునుమా! పరిచితకావము ప్రవృత్తికాన్యమనిన నే నెఱుంగుదును.
 అయితే నాస్వామిశ్రీగురుకు కలుచూచియెఁదిగొనిపోవుటఁబ్రతిబంధించి స్వామికా
 ర్యముసాధింపవలెనను నమరేకమనస్కముఁ బ్రార్థింపి. పర్యాజమియ్యము. అయినకు
 స్వామికార్యభుక్తంబుఁడనునీమతాదున కాఁపురుని మాతమునఁబిర్ఝాలను.
 ఈకార్యము నేనొనరింపవలెను. ప్రియవర్తినిగదా. పినాగ్గఱుక నాచొనుమముఖంబు
 కాచి యభర్తమతానటల స్వామికార్యమునజనవలెనొనెడ తెలుకము. నీవరకును
 పక్షభేదభక్త్యాగోష్ఠిసమునుఁగలఁగయక నాకార్యమును సాధించుకొనియెరుకు.

చ. వదలవురాజపుత్రు నిటువారివలెఁడననీవు, నేనును
 వదలను రాజభక్తి జనమందితగిల్లి నిజఁబుగాన, నే
 వదలను రాజపుత్రునది మఱివిన్వదు, మీధనుఁడఁగా
 మునితరొయానిరుపవిధమున్ సమకొల్పురథంబుఁ జెల్వకూ.
 (అదేమిథము రాముకపాదులయి ప్రవేశించి.)

ధములు:— నీవదల్చియకు పరివంశరామనిచ్చుచి కల్గి. మమదివి! భయనకనెను. భయనకనెను.
 ఇదిగో వచ్చితివి. వచ్చితివి. (వచ్చి కాతవధమునుఁ జూచుకొనును.)

రాజదే:— (అగ్రనామక నామంబునఁగి ధీమాదాయును. ధములంజనును దనరింపకనుకల్గి నమరము
 నకు నిర్దులగుదుడు.)

మధుని:— (రాజదేవునికాచి) రాజదేవా! భక్త్యయ్యధ్ధమాగ్గము కలెట్లకునీ యింతకమున్నే నన్న
 దీగితివి. నా ప్రత్యుత్తరమును వికల నే, నే మూలకయింజెనను, నాటాత్మసీపు కృపాణ
 జానకనుట భక్త్యమా? నా యంత్రమునందు ప్రామాణికబుద్ధి నీకుఁగలదని ప్రాకంధనంబు
 నీకల్పింకొంటామామృతము. నీభక్తల నటులొందింప జానరియియ్యు. నామాట యందుగొరవ
 ముఁగల నానాదునటులనే యెఱుకరియియి. కార్యభుక్తంబునెవరము పుంపుయ నెఱుకరియి.
 (అంతమునకున్ బాబులలామార్తురు) రాజదేవా; భక్త్యయ్యధ్ధమైవనించి యిప్పుడే
 స్వామికార్య సాధనమునకల్గి రాజ్యసంపాదించెదయెను నానీమాగ్గము తెలుపును
 యునునన్ను దగిలెకదా? భక్త్యయ్యధ్ధము మాటకు నేనెఱుకరించితిని. ప్రస్తుతమునా నడవనూ
 కన నేనెఱుకరియింకదా? నన్నులరాజకుమారేనీ రాజుగునెతోఁ బోవదెనని కాళింక
 మాత్రమునెడలేదు. రాజపుత్రుయని నా నెరననుడు కారణంబున భావి. నాచూడఁగలము
 కాచితి. ఈభయనకము నేనయను నటమై నీదిచియఁదెనెయ్యి. మనమిడుత్రుమను యెన

మొదలము. నేను ఇంకానున్నానని చాటుచు నీ పనిచేయుము. నేను నిన్ను జయించి నచో రాజ్యము నాపరివారమునకు కృత్యమై నయ్యును. ఇది భర్తయధముని నాకు దోచుచున్నది. నీది నెక్కుదియైతచో యధమునకు విలువును. ఇంకేమియును నందేచా మున్నచో భర్తయధమునంధియగును ననిన పనికి తెలికొనినట్లు. నీ పథమునీటిని నకు నే నిర్ణయించెను. చిత్తదుగ్ధునిచేయిన దుష్టకాయమును నీవివారదుడవల యును భర్తయధాధిపతి యగును ననిన కొనియాడుచుండెను. కానినై బ్రశ్నించిన యో నందేచామును దీర్చికోనినట్లు. ఈ నా జయమునైనను నా పతి యాచతురాయుడును నెక్కువలగును. నమ్మలేండుడైన వతనభవనడోష ప్రాయశ్చిత్తమునకునై నే పన్నినదే నే మొదలము.

రాజుడే:—(భర్త) నేనే దుష్టకాయమునకుడవనది యీ పరితారత్వమునకుడెరియెను. అటులేని యుచి నేను. కాదని దుష్టకాయమును నీతివారదుడను నా యుగమునకు నందుగలుగుచుండెను. స్త్రీతో యుద్ధమునట్లు భర్తయధము. అప్పుని నేనొనర్చరాబును. (ప) కాళి అయ్య! ఇముదరి! నీవు యథాకాయమునకు బల్కిలివి. కానునగురా యిందు ధిశ శస్త్రాస్త్రములులేన సాధ్యులైన నునదినిన నడువదేశమున నీవు వన్ను జయించిన దానిని లె. నీకనమస్కారములు. నీలభివారయలెముగ రాజప్రత్యక్షునిచేత నురక్షితముగ నీ పతిపెన్ని ధి:డెరుము.

కుమారి:—నన్ను: నీయ బ్రదుకులేనట్లు! నీ పట్టాభిషేకమున నీవు ప్రాకారమునైతి. నెవరిముడం నీవలొ గలియుగము కృత్యముగనుగుడెను. అప్పుయ్య! రంబుచ్చెడను. (విష్ణు) కుమారి.

తృ తీ య ర ం గ ము.

చంద్రగిరియాస్థానము.

జగదాయ - నలుగురుసాయకులు - దుష్టకాయము . గౌరవనాయక.

మొదటివా:—నింటిరా! నమాచాము. జగదాయలవారు.

మొదటివా:—నాయకయిండురా? వాడెంతమర్దన్యు. దురభిమాని. దుష్టకాయమును నామెనెరి విశ్వాసమునెప్పుడు.

3-వాయక:—ఇంటినివచ్చుచునింకెంతవలెనవచ్చును. నీదనైతమునకుగయెందురా?

మొదటివా:—నీదివిశ్వాసమునై నాదుగనన్నదిగరా నాదుగనవిశ్వాసముగనుగుడనన్నవాడు.

మొదటివా:—దీక్షివానిన కుడగరాదులవాడు నన్నిది కావుననే రాజునాయని యాచతురాయని ఎవనెకర్చెడు.

మొదటివా:—[తిరిగి] మొదటివా: చంద్రగిరియాస్థానము యాచతురాయని నెవనెకర్చెనాదా?

1-నాయక:—తేరివారదనగేరి దిన్న వెంటరాముడూ నిలయనగరసింహాననమునకు నిన్ను బిడినముననే
చట్టాల్లి కృష్ణుని నొసరించబడెను.

జగరాము:— ఇలానిన్న వాడెదరటి నేటు: పోయెను?

1-నాయక:—యారమ నాయనిధ్యా పముదిరియమహారె, చాకలిరావివేదమునకు తేజహాన బట్ట
మూటలలోగట్టికొని పట్టనానినె గుక్కొనిపోయినది.

జగరాము:—కారాగృహంబికారగనుడిన నురగవృణాయుడేయి నేయమనెను.

1-నాయక:—ద్రోహశ్రీమనెయమరు? నమయమవచ్చుటది ముఖమెల్లించుటయగరా?

2-నాయక:—కాదయ! దోంగయపోయినదిదళం గుక్కలంబిరిగిరేయదము.

జగరాము:—నాయక! అనియెటల?

2-నాయక:—చర్చిగిరివదిలి కోసుపోయినదని దోంగయమమదిని నురగవృణాయుడూ చట్టవట.
జనుదిశనలో యుద్ధమనెయమని దుగ్గవృణాయుడని నినిరచెట. శ్రీనిలోయద
మొవచ్చుట భర్తయ్యదముకాదని రాజభక్తిలో నమదినినెదరి మిన్నకట్టినదని
చెటెట.

జగరాము:—నురగవృణాయుడెంతటి ద్రోహయననగేరి గెలవై నడలంబియనదలేదు. కామసిమయిది.
(నురగవృణాయుడ ప్రదేశించును. అతని నెండు నరకనెయి యుదాసేకధానమునఁ జూచును.)

జగరాము:— (మరలమనకంచ్చి) (నిర్వ) ఈ నాయుని. దుర్బరవృణాయునిక జగరాముని
వర్ణనచేసియలో దురగవృణాయుని వాని నేమేదూ కడరాలోపించును. ఏమేమి
యియిదోచాచెన [అనుచు నొంటికయవై నొచ్చుచును.]

జగరాము:— [వానిని జూడంబుల మోసుకొచ్చెను.] కాదుకాదు! మీరుగలనదెంత నును నిజము.
ఎమిసేయనను. ననవారిని నర్చినవాతే, కలమునిచ్చెన కలమును తెంచువారైరి.
నైదులు కరవకులైయొచ్చితటి, నర్మయ్యదమును వానికెంచున వారి నెంచుల మూర్ఖతన
కునుగాని నులోయెమి? భర్తయ్యదముని కిచ్చుడు మున్నువచ్చుటదిన కాదనియనగరా
ధారకయ్యదమునిగానును కనరీమగధరించెను. దుర్బరవృణాయుని మునిచ్చెన నును భర్తయ్యద
మునిచ్చెనను రాజభక్తిని నశించిరి. అందున ను:కా:గుడమటలదినద్రుమ పురుషుల
కామమెల్ల నీరయి భర్తయ్యదముననూని ముగ్ధయ్యదము మూటలొంద ఉనుచును.
[లామటలము, శ్రీనియటలము రాజభక్తియనును కలకడలము.]

[దుర్బరవృణాయుని చేతులకట్టి వచ్చెను.]

జగరాము:— రామంబాదు! రాజభక్తి) కేమ నానింకలది నొసరిన నర్మయ్యద నాయులయెంత
కే-వేలోమరోచటమనెయమ. భర్తయ్యదము కలియగలదు. కలకడల ఎంచుననగ
నట్టి యుద్ధములో నుభయదక్షమనాయునిచ్చె మును నొందంబును. మొచ్చుచునునుకటి
నుయోగములభించెయన నిర్వాహముదే భర్తయ్యదము కలి కలిగినదన్ను భర్త

యన్తము తూరులకొక్కముఁ బరీక్షించి పోయితిమి. ఇత్తయకాలము నీరులనత్తమును
నొలుచు వచ్చుచుంటియి. ఇట్టి పర్యామృతాభిమానము జరుగుచుండెను నీ క్రింది
విధిలాచర్యము. కావున తప్పనిసరిగముచుట్టి ఈ మహానీవధావలగుటకగు. రాజు
పులివెట్టి తెచ్చుటయ్యెను ముఖ్యముయొందినది నెలమిది. సోకొకొక్క
యెపుడే దట్టిరెచ్చెను.

తిరగవా:—మరగవ్వవాయవల గాదు! ఈ మాక్కచాచుచును చర్యనగేళి పొందిత్యమును కావున
చాచితిమి. రాజపుత్రునిట్టి తెచ్చుటకు నవేళుదు విచటనున్నవారు. మిమ్ములతోను
విశ్వాసభావములు తొలగినవలెనని శిరులకంటెను లేకయుంటుంటు.

దురుగప్య:—[అగ్రహమునలేచి] తగరావుగాదు! నానుండి యవకావ మేరులన జరిగియుండిన తమి
పుడి. అంతగఁజూచులనుండియే దుర్మార్గులయ్యెనె. స్వప్నమయములో స్వప్నము
శిథిలమువిడిచుట జనులనము కాదు. మీన వా నెవ్వరూపిల్లేదే నాశేమియొగ్రహము
లేదు. వా నిల్లెట్లునగ్గవనను నేల బోయెను. అయినను పొక్కయోని మీ పక్షమునొలెన
వాడను కావున నైదులకేర! మినునదింనను. తలమండనయి స్వప్నముగనుండెన. విశ్వా
ధిగురై యొనకొల్లెయివడినవని వారికిచ్చెన. మీ రకుభవకాలులయ్యెను నీచులనూటలు
విని మాకుర్య నధిపతింబిది. ఇంతైనను విశాక కాలమురొనమిం కాగరూకులయ్యెను
తుడి. నేల రోయినెచ్చెన.

నీ. తూటపొయిలబోలే పాలుచాలునుండార్చి
వీరులారా ముండేయి విధముగనుచు
తూరులైవైదులు పోరుచు నినులట్టి
తారాభుజెట్టిదు రావుగనుచు
యాచమనాయకు గాంచి నిశ్చప్తు చు
! చుడిచనించు విధుగనుచు
నీచారపుత్రులు నీబంధుమిత్రులు
పోరాడిగనక సొంపేదగనుచు

నీ. వీరుపోరిజయించురో! వారునిన్ను
బంధమున్నునిజేతురో! బంధుమాతలు
వీరుగాతురో! వీరాధిపతులెవరో!
కానిచూడుముజగ రాయ కన్నులార.

[నిష్క్రమము.]

నందెవా:—తగరాయలవాదు! గొప్పవారగు దుర్గవ్వవాయవలగే, యీ దుష్టులూటలుండి మీరెల్ల
నవమానమొనర్చిరి. ఇక దుర్వాకృతి వృత్తియొందినవాడునలెనది మానవ జనలందరి
కుడ! వారులూ. మీ దుర్మార్గాధిపానములు శిరులబోయెన.

[నిష్క్రమము.]

6. ద్రవ్యనిమోచనవిధుల భాగమునకును మానుమయ్య యే
 పద్మమునందున్నదిను: గా: చెడి భాగముమయ్య: కూడ, నా
 ముప్పుల వైకుంఠము: దొంగరి: పట్టి గ కక్షాదుల
 నామము: దుని: కృష్ణ సునదంబు సులలితమందును: మ: గ.

[సుపర్య) మ. ౧౧.]

వైవిధ్యగీత చూసేనము.

యారః—[తది] కూరుకటలారః ప్రియశ్చలలారః ఈ కాలక్షరణికు ముకలభివినకారణం
 యన నిమిషాదౌహ కూరుకట్టు వానిసాహిత్యమునకు దొరకినది కనబడేము మున్నుకన్న
 అభిప్రాయమున ద్విగతం. అయిదు కాలక్రొత్తమున బాగా మనసేన పోయ్యగలవచ్చుచి కాలకు
 నానోరీయాద్ధమివచ్చు. అనంతవనన విచారణాద్వైతముగానే, యాచి, భింబలననన
 వచ్చుచి. మీరెల్లవరు కూరుకు. దలారనందములు. స్వామిశాస్త్రదత్తులు. కాత్మన మీరీ
 దనయము బిక్కగ నొలోచిలవదననవాది. మనదోరకారు కుమారవనకారముగ గారా
 గృహమున నానెయివచ్చుచారు. కనవెలు కాలనానమునీయివచ్చు. కారగతియేమి?
 మిమనానాచింది రుద్ధమాంధింపంబివనన నున్నది. కాత్మన నీ దయయన మీ యాధి
 శ్రాయముగితునది నే దన్నగలవెన.

முக்தி: —வாசிவ ருத்தி: வித்திவினகமது.

గానములలో ప్రశంసించి యాచనచేయుచు, తలచినట్లు మోక్షమునికొనవచ్చునని నరసింహ
 స్వామ్యునివలెనును, మిగతావారోకరిమోక్షమున కొనిగొనుచుండును. ఇట్లుచేయుచు
 నున్న కరుణార్థి యాచనచేయుచున్నప్పుడు 'నేనాచరించిన, అతడు కలయూచును.]

చాతూర్ధాక్ష:— అదియెట్లు?

యాతమ:— రాక్షసిమైకారమున కావలెనాద్రమ గమనాదిలల మూటలలోరావత్తమున

జెప్పెను.

సాంధ్య:— బోరాక్షి సాహసము. ఈవరితారత్నమును సాధియెదగాలెదిగోల్లించెదను.

యాత:— రాంమూలగాహా!

చ. కటకట యేమిసేయుదును కర్మమిదేమనితోచదేమియుగా
సుట్టిలదు రాతయులులు, కుంభినిభర్తముగానుంచి, తేమ
యెటనుటలంతురోమజలనియునవసమిరో దావపుత్రుల
కటికలబోదెహ్రాతులయిక్కవములెంతయో! చింతింపింకె.

నా మానవమున శింజుమైనను సమాధానియేను, మా దొంగులు పెరిగిపోయి యా
ఖలునానెందు చెకుకుల్ని సుకురువున్నవారో ముందరాజుతోచులు మాదాదాగారిని
నజానెన యెత్తింతురేమోదా! జటివనకి వెనుదిరుక్కాదులు. అంతటికాన్యముగా
మును సేయవలెననించి జయమాన్వితమైతి. కామమార్గమున బలహీనమృత్యుం బాగాలివి
నలసిగడగనున్నది. కువభిన్నమన నిపుడు మాదివనవలెమిది తెలియింపనైన యా జగదా
యెవరిద్రువునది. మైగ వారికి స్థానికులయిన్నది. మాదాదాగారిభూమియెల్ల కావలె
గతిమైనది జుట్టిలిలా నాశ్వరమని మనమునదింపనకార్హము న్నీమనకేమోయని భయ
మునుదున్నది. ప్రారంభమున, నాదాదాగారి కుంభమిమారిన గుణశక్తియు. ఈ సారమెన్నది
మును? అలాదన యెన్నోచును? ఈ కాన్యసాధనమును బంబము కే సహించకాలకు.
అవర్ణగతిమనదకు నీ రావపుత్రుని నీ వశపఱచిపాటు. కామగూఢాది భారము నీయది.
నేను పాసెనుమాది యాదమునకుబోయెద, ఫలిభారమున్నుతి. (గారిమ్ము).

చాతూర్ధాక్ష:— ప్రయమిరమా! నీ సోమమును నా వ్రానిమన నిర్మించుటన నేను నిర్భయమై యున్నాను.
మీ దొంగుల బంధుమోదమునకు నేను బ్రయమింపెను. నీవారియమున నిర్మించుదనై
యెందు. ఈ నీ మిమలమ చారిత్రము మోసగాఢముగాదు. నిర్భయము! ఈదు
కాదు. స్వాధీనసాధనముగాదు. వదిలించుకొనుకొని. ఈ విడిచివెట్లును. జగదాదాగారి
నీకార్యమును నాధిచెందు.

యాత:— మితమా! నీ మాటలమేరకు సాక్షాత్తుకొనియున్నదిగాని నీకు ప్రయయిచ్చుటకు నేనెప్పుడీడ్చ
కదను.

కమలి:— అన్నయ్యా! కలిగియోయములాననించి యెలని నే జేసిరికి. అప్పుడేమిటనీం
రహితుమి.

శ్రీ. అది నీలివీణ పరివ్రాసయోగమునను
మఱుల: బయనమ్మరేల నామనవిరిమను
కోన్నె నీనములునీలవనమా, యెన్నెనీత్ర
దల: చివంపటికాన్యంబు నలువగలత్రు

రామ:—అమ్మ! నీవు నాకు బ్రతుకెవరికాని పంపిస్తా నీవేవస్తా! భరణమిదియ్యదానికా! యిప్పుడాడె.
కాళ్ళప నీవది చింతమ! నాని మీరిరువుడు వంశము పెండ్లిమనములు కనుబారెగని తండ్రి
నించెద. అమ్మ! యిమ్ము. (నామునిచొచ్చి) యారలుకాయనా! యెద్రెగిరి! రెండుగోడు
లలో నీ నేనసంతయమనూర్చుకొని నీవు నిమ్మకొత్తగ నుండుము.

యారలు:—మిత్రమా! నీ యానరితినెట్లెదెద.

రామ:—నీముఖంబున కింత.

(నిమ్మ) కుము)

వంశ మరంగము.

చంద్రగిరి యాస్థానము.

జగరాముడు . ఇరుగుసాయక . చాండూభా . ఇరెనసాయకులు.

ఇరుగు:—జగరాములవాడ. నమదికావలెనుగోనివోయిన నాటినుండియందెరువనీళ్ళున్నది
తల్లిగది కార్తములంజోదానీవ్వులు సేర్చినది. మీయదానీవ్వులునుగోని చంద్రులు
సామంతసాయకులు యారకుకాయని కింతకులంబించిరి. ఇటులైన నాకుగోని తెలు
లొడగూడును?

జగరా:—మిత్రమా. నీవువరికెనకాయనాకా? కాంతింక మనయొక కారణముగలదు. నిరాల
కూర్పు:దనయ నీరాధిరుడను నుకగపుకాయనగించిరి. నీకేద్రులంబానుభవముగోని
నేను మూర్ఖులద్వయమనిరించిరి. భవితవ్యమెటులగోని తెలియకన్నది.

ఇరుగు:—జగరాము! మించిపోయినదిగోని లంబించితిమియెవరిమి? దుష్టపునాయకులతో నీవు
కాలి మనవత్తునకు వచ్చుకటయన్నది. నాకు నమ్మలేదులేదీ పరిచిగోనివచ్చెద.

జగరా:—నీవు కింతయనయారకుకాయనా? మనవచ్చుదున్నపుకాయనగోని నులగూనివాడుగోనివచ్చులలోలేదు.

ఇరుగు:—నా బంధు నీవుకాలి మనవచ్చునీయలగోనివాడు. నిరాలము నామనా నేనాధిపతి. అతని
నేను చాండూభా. అతడు యారకుకాయని యొకయెముగోని పోయెయెందెయె.
సామంతసాయకులు యాగూడుకుడయె యెందరెనయెను. నాకానక ప్రాంతపులకాయన
తీరిన సామంతసాయకులొకరి మొనర్చెనెనయెను యారకుకాయనగోనివచ్చెను. నాకా
వకలెనెమ్మగోనిక లాచరికెనెనయెను.

జగరా:—చాండూభా! నామనా నీ నియెముగోని. అట్టి నేనాధిపతి నామనా దేవులవచ్చె
తలియను. ఇంతేమో దోషమున్నది నీమామింద.

ఇరుగు:—ను నేనాధిపతి యారకుకాయనా? మంగళకాంతియనెట్టి నదిరెనది నామనా? గోని
వచ్చి నేనామనా? తరమెనెను. నిన్నటికనను భావ నాకాగోనివచ్చెను. అతడు సాయకు
త్వగోనియెను. మనకు నేనాధిపతికానెనెను. నీ వెంతికి నెంబంధము కడుకనాయని నీ
నందియెందుకున్నది.

జగరా:—మిత్రమా! కార్తమునంతవలెను నానియెమ్మకాలి నీ వెందుగోని. కార్తమునంతవలెను
గోనివచ్చెను. నానిని నిరాలగోని.

[illegible]

2-కామరూప-మహాకవియగోత్ర ప్రామాద్యుని సేవనమునందు. సామంత్యమునకాని దామరూపము. ముందర చెప్పినదములన్ని భావములను సంగ్రహింప.

2. వాంఛ:- సొంతపుత్రుల దోష్ట్యము వాటినివేటివో వామన దేశస్థుల: వారినియొందును. వినకదోయును. వేరొంటి వాడు సొంతపుత్ర యొకయను: దోషించుచున్నాడు. (వాండువాక చితకంటి సొంతపుత్రులవలనకురి నీకమమ: నూర్చునును.)

॥ १ ॥
 ॥ २ ॥
 ॥ ३ ॥
 ॥ ४ ॥
 ॥ ५ ॥
 ॥ ६ ॥
 ॥ ७ ॥
 ॥ ८ ॥
 ॥ ९ ॥
 ॥ १० ॥
 ॥ ११ ॥
 ॥ १२ ॥
 ॥ १३ ॥
 ॥ १४ ॥
 ॥ १५ ॥
 ॥ १६ ॥
 ॥ १७ ॥
 ॥ १८ ॥
 ॥ १९ ॥
 ॥ २० ॥
 ॥ २१ ॥
 ॥ २२ ॥
 ॥ २३ ॥
 ॥ २४ ॥
 ॥ २५ ॥
 ॥ २६ ॥
 ॥ २७ ॥
 ॥ २८ ॥
 ॥ २९ ॥
 ॥ ३० ॥
 ॥ ३१ ॥
 ॥ ३२ ॥
 ॥ ३३ ॥
 ॥ ३४ ॥
 ॥ ३५ ॥
 ॥ ३६ ॥
 ॥ ३७ ॥
 ॥ ३८ ॥
 ॥ ३९ ॥
 ॥ ४० ॥
 ॥ ४१ ॥
 ॥ ४२ ॥
 ॥ ४३ ॥
 ॥ ४४ ॥
 ॥ ४५ ॥
 ॥ ४६ ॥
 ॥ ४७ ॥
 ॥ ४८ ॥
 ॥ ४९ ॥
 ॥ ५० ॥
 ॥ ५१ ॥
 ॥ ५२ ॥
 ॥ ५३ ॥
 ॥ ५४ ॥
 ॥ ५५ ॥
 ॥ ५६ ॥
 ॥ ५७ ॥
 ॥ ५८ ॥
 ॥ ५९ ॥
 ॥ ६० ॥
 ॥ ६१ ॥
 ॥ ६२ ॥
 ॥ ६३ ॥
 ॥ ६४ ॥
 ॥ ६५ ॥
 ॥ ६६ ॥
 ॥ ६७ ॥
 ॥ ६८ ॥
 ॥ ६९ ॥
 ॥ ७० ॥
 ॥ ७१ ॥
 ॥ ७२ ॥
 ॥ ७३ ॥
 ॥ ७४ ॥
 ॥ ७५ ॥
 ॥ ७६ ॥
 ॥ ७७ ॥
 ॥ ७८ ॥
 ॥ ७९ ॥
 ॥ ८० ॥
 ॥ ८१ ॥
 ॥ ८२ ॥
 ॥ ८३ ॥
 ॥ ८४ ॥
 ॥ ८५ ॥
 ॥ ८६ ॥
 ॥ ८७ ॥
 ॥ ८८ ॥
 ॥ ८९ ॥
 ॥ ९० ॥
 ॥ ९१ ॥
 ॥ ९२ ॥
 ॥ ९३ ॥
 ॥ ९४ ॥
 ॥ ९५ ॥
 ॥ ९६ ॥
 ॥ ९७ ॥
 ॥ ९८ ॥
 ॥ ९९ ॥
 ॥ १०० ॥

- [illegible]

అయితే అందుకే కాదు! మీ నిరంకుశత్వం మీదే ఆధారపడినా, అందుకే కాదు! మీ
నిరంకుశత్వం మీదే కాదు! మీ నిరంకుశత్వం మీదే కాదు! మీ నిరంకుశత్వం మీదే కాదు! మీ
నిరంకుశత్వం మీదే కాదు! మీ నిరంకుశత్వం మీదే కాదు! మీ నిరంకుశత్వం మీదే కాదు! మీ
నిరంకుశత్వం మీదే కాదు! మీ నిరంకుశత్వం మీదే కాదు! మీ నిరంకుశత్వం మీదే కాదు! మీ
నిరంకుశత్వం మీదే కాదు! మీ నిరంకుశత్వం మీదే కాదు! మీ నిరంకుశత్వం మీదే కాదు! మీ

[illegible]

అగ్ర గాథ:—చిందిరి. అచ్చల. రాష్ట్రమునకు చి. పురిమిదండు. (చి. పు.)

($\frac{1}{2} \times 10^{-3}$)² = 10⁻⁶

॥

చతుర్థాంకము : ప్రథమరంగము

యోజనాసూత్రానిశ్చిరము • చిడవి.

యా పమనాయకుః కుముదినిః చంద్రుభాః.

సూత్రము:— ఇందులోని గానము! ఏమియ్యవలెను? అర్థకాతమునవలెను?

[illegible]

మాచీరు:— ఏర్పడుచున్న సుగుణ గాని మధుని నేనిస్సేయదురో? రా జక్కయిదిమఱియై ఇట్లమృదురో
యిదిగ్రహమునకుమోక్ష. ఏ ఆటలయిన నేమిచూచు నేమింబునవచ్చున.

ముద్ర:— మిరెట్రులవచ్చి నకు మిమ్ముగుఱింకురు కార్యమాలెచును.

అనుభవము :- చలరా. నిర్మలతెలుగులు విధములఁబ్రయోజ్యుతి.

1. **అనుబంధము -** బానిసలయొందరినీ మూలముననున్న ప్రతిభను ప్రకటించుటకు నేరటమునొరకుచు మర్యాదగలమున్నది. అట్టివలయుమన కుక్కయొనొరకుమనం అది నేరటమునకును కనుగొనిన నుండి న్యాయమునకును నీకుమార్చునట్టి మూలముననున్నది. కొందఱు మర్యాదగలముననున్న నవారము (నోటి-కే-తెలియినము).

అక్షరములు :- ఇట్లు, స్వయముగింపబడుచున్నట్టి ఒకటియవలసినదే. శివునిపేరును
 పాఠము నుండేదియు. నాయకుగాదు! కాళ్ళపెరుసోయి యెటువచ్చునో గాని
 స్వయముగేనో! గొటకననది ముందునందేసియుండును. ఎవరినిచెప్పియున్నాము?

నిద్రపడినప్పుడు ఈ కథలును, పాదములతో వ్రాసినవి భద్రమంగనాచర్యులవారు,
పోయినవైత.

యోగము:— (వ్రాయునీ. ఎంతటిసాహసకార్యమునకు నిష్కలమనస్సైతి? అచ్చటివారందఱు
దుర్వాహులు.

అయిది:— కాథా! ధీశక్తిని వికారసింగరాజుని మోటుకుడికరణం మోసరివేయవలెనని
సంతాపమునకునున్నది. అదిగలదిని యుద్ధమునకు నడకొరకును పోవలెనుమనస్సు
కాదు.

కం. దిల్లబుగాఁజెడు పులిబలి
పుష్పవరో జాతులెందు భోగమానం
లెల్లపురుగాలికొని, తమ
యుల్లంబున సంతసించు చుందురునాథా.

యోగము:— మహారాజు; మీరాజు ప్రస్తుతపాలితినిను నిజమెందుకనిన నిజమునున్నది.
తమని పోతవారు. (విద్యుదును.)

ద్వి. బియ్యం రంకము.

అదని.

యోగమునాయుడు - పేటకాంధ్రు - మనుషిని - రాజాప్రభుడు.

చాందుభాగ - బానిసేన.

చాందుభాగ:— (తననెడలోనొకచోటబంధించుకొనుచు పేటకాంధ్రు కేటాకుచుండును. యోగ
కునాయుడొకప్పుడును పేటకాంధ్రు యొకప్పుడునున్నది. మనుషినియును
రాజాప్రభునును మఱియొకప్పుడునొకచోట చాందుభాగ యొకప్పుడునున్నది.
సంతసముగిరిగవలెను. చాందుభాగ బానిస అట్టికొని.)

చాందు:— (మనుషినిబాధి) అయ్య: నిన్ను మఱియొకచోట కాత్మనమారాజునదిని నాచుట
కీలకమనినాడు. అగరాదునీ: కుదలిగత రోజునున్నది. నున్నది. నిన్నునున్నది
యొకప్పుడునున్నది. ఇకయొకప్పుడు నీకుకాతయిచ్చును. పోలింబది. నిన్ను
కుదలిగతమనినాడు. అగరాదునీ: కుదలిగత నీకుకాతయిచ్చును. పోలింబది. నిన్ను
కాత్మనమారాజునదిని నాచుట. నీకొనినది. కాత్మనమారాజునదిని నాచుట. పోలింబది.
అగరాదునీ: కుదలిగత నీకుకాతయిచ్చును. పోలింబది. నిన్ను
కుదలిగతమనినాడు. అగరాదునీ: కుదలిగత నీకుకాతయిచ్చును. పోలింబది. నిన్ను
కుదలిగతమనినాడు. అగరాదునీ: కుదలిగత నీకుకాతయిచ్చును. పోలింబది. నిన్ను

అయిది:— (వ్రాయునీ. మహారాజునదిని నిల్పాడునుచును తిండిచుచున్నాడునా
నమకుడు)

చాందుభాగ:— (నీకుకాత) నిద్రారా; మీకీలకమని మీ పూర్వమునకు అగరాదునీ: కుదలిగత
అగరాదునీ: కుదలిగత మనుషిని నీకుకాతయిచ్చును. పోలింబది. నిన్ను

అయిది:— అదని. [విద్యుదును.]

శ్రీ లక్ష్మీ యోగము.

చంద్రగిరి యాష్టాశ్రమము.

చిక్కిరాయడం - జగరాయడం - నాయకులెట్లు - చాంద్రభాగ - కుముదిని

చిన్న వెంగలాయడం - యవన సేన.

(విభయఃకయను నెనియించును. వారివారి పితరులపై వారు గూర్చునియుంచును. చాంద్రభాగ - శిశువులమీద మొగిలకయంబు చేయించును.)

(చాంద్రభాగను చాంద్రాయడములతో చిన్న వెంగలాయడము మునుపచేసిని కుముదినియను బ్రసరింతురు. చాంద్రభాగ, మునుపకయలతోచూచి యాగవారి, చిన్న వెంగలాయడం కనకము వైకుంఠాద్వంద్యులయింది. చాంద్రభాగవలెను కుముదినియొకరికొకరు నిలిచియుంచును. విభయః సింహాసనావీక్షించుచు చిక్కిరాయని ననుష్ఠించెను. అదిగో.)

జగరాయ:— (అగ్రంశము చేరి) భాగవారు! గీతాశ్రమము చాంద్రభాగ వర్యుడును గొప్పవారని వినిపించిన మీకు కన్నాకు మానక కన్నాకు చేరియనా? కన్నాకువచ్చి సింహాసనముపై న రాజునకు నమస్కరింపక యుండుననగా? ఈ రాజపుత్రుడును నుడుచుచును రాజద్రోహులగు వారలయిన బహుభాగభాగయలుగాయి. అట్టివారి వీరికి మీరు కన్నుంచుటగాని కాక మరొకమనుష్యుని. ఇటులేకైన యీ రాజపుత్రునకు చాంద్రాయడముతో ఈ యుధులతో? ఈ చాంద్ర మేల? చాంద్రయెడ మెలబట్టుటతోయెదుర్చు యీ కుముదిని గీతాశ్రమమునుగోల? విమర్శించి? భాగవారు! మీకు రాజద్రోహులగుట్టకొని యెట్టి విల్లలులు చేయవలెనా? విచారము వినిపించెననింక యాకుమిదిగోగల మునుకు దొంగలుగావు. శిక్షించునట్లు లేవందున మీరుపురింబుట్టిని రాయలవారి నన్నిటికై చెప్పిరి. దివ్యమైనది రాయలవారి నమానస్కంధులయి మెకనులకు నిలిచి బహుభాగభాగవలె యుగం నిలిపింపలేదు. రాజద్రోహులైన యీ యెల్లల కన్నుల విశేషమునుకురుకు రాజుల వారినేకకు నట్లులుగాయి. మిగతవారు బహుభాగభాగవలె దొంగతనమున రాజులకు నను జులించిని బోయినట్టియే. నునుకునీటినులే దుర్గరాయలకునకులే నీరును నుండిరి నట్టియే బహుభాగభాగ వయ్యది కనకములకు. దీనితెలుగున్న. రాజద్రోహులకు లేకను రాజులైన మోసఁబడినదిగల రాయలవారియెనుట నిబంధము. ఈ రాజపుత్రులకురాజులకు మోసాత్మక మిచ్చుడు. వారిపుడే వారొక్కరమునకుఁబడెను. కుముదిని యొక్కకును శిక్షించుచున్నదికలెను.

చాంద్రభాగ:— (కనకము జగరాయలతో) రాయలవారు! నీకు రోజుకన్నాకులోని శిష్టవారభాగ ముగానిది యెదుర్కొన్నట్లే కని. అయితే మీరు వాకును కన్నుంచునట్లు ముందుగా విన్నవించుకొనినట్లే మానకలెన మొట్టొక గొప్పతనగా? మొట్టొక విభయఃకా భిన్నులెట్టి శిష్టవారమునకురాజుగాయి. శిష్టవార మొగిలకయలకును రోజుకా భిన్న యెక్కడులే. చాంద్ర భాగముగఁబడెనుగాయి. సింహాసనావీక్షించు రాజ

[illegible]

॥ १ ॥ **ప్రశ్న:-** అయ్యో! రాష్ట్రకూటేశ్వర! నమమం మోక్ష మును నరేంద్రకృపకు. మర్త్యనామకమి
 మోక్షమన నమనబూపివచ్చెడి టును నది మీరొకమనన. నునునూపివచ్చెడి మూర్తినిదెప్పుడు నీ-
 యది మీరే: (నమ్రం:నామ, మీ బొందుమ నులెల్లంబు మీ రెంతో. బుద్ధిరెప్పు. భూమి
 కమమ మోక్షి. వలెబలంబుగా. బోలు. నీ మాట వేదమృదు. నానీమమమననీమమనీయ
 తివరమ.

అందుచేతనే కరమైన గృహవిధులను పాటించు వా శ్రీమద బ్రాహ్మసమితివారు వచ్చి చెప్పితి
 ధికారు. (కరమయ్యాను)

అక్షరములు: — పరిశుభ్రము చేయవలయు. (చేయ: గ. లింగనాథుని.)

తరువాత:— (కొంచెం బాగా మృదువైనది. కనుమీసల గంటలు కేకగా పనిచేసినవిగా— (మునుపటికంటే) బాగుచేసి)

మ. భిక్షువైతే నీ కర్మములుగ గానానానా మానసి
యల మానసంబు బాపనకును నీ పా. చాతానామిగ
లలుచెల్లటినీవు మంచి భావావాసన, కీర్తనముగ
మలమ గానము లంధువైతే తలయమల గానా

పేరి: కాల్వోనియను బగరామా. ఇగోయామము, రవిరవికమునకు పొంగుటలు కాపాని
 న పిరికినిగ కాల్వోనియో పేరిమనో కాక? పి. ప్రాసమువారివృత్తి. ప్రాముడుగ
 నుండు యోగమునాటికి పిరికినిమనమనో కాక? చక్కెరబ్రామము? గడ్డలెసేండ్లు
 వచ్చెన నది పీట బుద్ధిరామ. పరివరం నవనూమిరవ్వునది నిజముగరరాం
 లెమ? కాగోయగమువాపురాంబు? చెలమన్న కెరుగములమోము రాకలిగాడు
 లానినెవ్వరమునాడ మెరుకుండు? బుద్ధిరీమాన యువకుం మనధంతునకు బ్రదు
 ప్పించుకా క్కనముకామలవారి మాస్కామన? గోరావ్యుక్తి క్రి. వలెమల: 1000
 రావన్నెనునలక? కాగికిది స్పృహరీరా? ద్వారకవర్తములంరావని మాన
 కరి యెగమని 1000 బుద్ధి కిందమోగిరిందు కాకలెకరాకలినినిందుల ననబాట
 నాదా? బగరామా సావన్నమునది యద్దురుగనవము, మెలబట్టుమోయరాకంయని
 క్కా. యానిరిరి. ఇది పొరకమున? కావ్యుక్తిగమునాకావ్యమునమున

[illegible][illegible]

వచనము:—**శ్రీ సీతా! భగవాంస!** తాండవారితో ననుష్ఠించుట చాలినది. తాండవారెవరు? నింతవఱకును నొచ్చునట్లు బోలెడు ప్రాకృతభాషయందు ననుష్ఠించితిమిగాని వీరితో
తాను కే ననుష్ఠించుట. ఎవరైన బాధపాలుడు.

എന്ന (ചെങ്കോലം നഗരം) ഭാഗത്തുനിന്നു ചെങ്കോലം (ചെങ്കോലം)

உதவி:—(1 பக்கம்)

॥०॥ **ॐ नमो भगवते वासुदेवाय** ॥

మంగళాదలనగుచు నిత్యమును మంగళార్తి

தென் திசையில் இருந்து வரும்

తెగవసుదే యాచిత్తాత ధర్మబలమనే.

1. പ്രകൃതി : പ്രകൃതിയുടെ അനേകവിധ രൂപങ്ങളും അവയുടെ പ്രത്യേകതകളും വിശദമായി വിവരിച്ചിരിക്കുന്നു. പ്രകൃതിയുടെ അനേകവിധ രൂപങ്ങളും അവയുടെ പ്രത്യേകതകളും വിശദമായി വിവരിച്ചിരിക്കുന്നു.

అయితే... ముందరగా... అందిరిరియో... క్షురితమయ్యెను. అయితే మన గేల కృతాంతము...
మొదలైన బలవంతుని పరిచయమునకు... నిరంతరమునుండయిన వానియను (వానిని
అందు కావున కేవల సాధ్యమైనదిగాను... మిగతావాని నొలవనైన
క్షుతియగుచుండెడిదిగాను తెలియించెడి. అప్పుడప్పుడూ నా వదిలెను. నీ కేలయిన
మృత మీరకుం కలరంబునిచ్చి వచ్చుచుండు. (అందు కావలయునగునది నిర్వచన
నకు వచ్చెను. కాదుకాదు యింతసేపయే వారిని తెలుపిండును.)

అయితే... వీరవరులారా! వీరినింట్లో తెలుపించెడి.

(వానినింట్లోనుండి విడిచివేసివచ్చెను)

అయితే... వీరవరులారా! వీరవరులారా! వీరవరులారా! వీరవరులారా! వీరవరులారా!

(వానినింట్లోనుండి విడిచివేసివచ్చెను)

(వానినింట్లోనుండి విడిచివేసివచ్చెను)

అయితే... (ముందరగా) వీరవరు! నీవీ... వీరవరులారా! వీరవరులారా! వీరవరులారా!
నీవీ... వీరవరులారా! వీరవరులారా! వీరవరులారా! వీరవరులారా! వీరవరులారా!
నీవీ... వీరవరులారా! వీరవరులారా! వీరవరులారా! వీరవరులారా! వీరవరులారా!
నీవీ... వీరవరులారా! వీరవరులారా! వీరవరులారా! వీరవరులారా! వీరవరులారా!

అయితే... (అయితే... వీరవరు! నీవీ... వీరవరులారా! వీరవరులారా! వీరవరులారా!
నీవీ... వీరవరులారా! వీరవరులారా! వీరవరులారా! వీరవరులారా! వీరవరులారా!
నీవీ... వీరవరులారా! వీరవరులారా! వీరవరులారా! వీరవరులారా! వీరవరులారా!
నీవీ... వీరవరులారా! వీరవరులారా! వీరవరులారా! వీరవరులారా! వీరవరులారా!

అయితే... అయితే... వీరవరు! నీవీ... వీరవరులారా! వీరవరులారా! వీరవరులారా!

అయితే... నీవీ... వీరవరు! నీవీ... వీరవరులారా! వీరవరులారా! వీరవరులారా!
నీవీ... వీరవరులారా! వీరవరులారా! వీరవరులారా! వీరవరులారా! వీరవరులారా!
నీవీ... వీరవరులారా! వీరవరులారా! వీరవరులారా! వీరవరులారా! వీరవరులారా!
నీవీ... వీరవరులారా! వీరవరులారా! వీరవరులారా! వీరవరులారా! వీరవరులారా!

(వీరవరు! నీవీ...)

రాజాచిక్కరావు (రెండవరంగరాజు) రాజు-విరసనకింగ రాజుయ్యు.
'ముద్దురంగయ్య', రెండవరావు - నాగలాంబిక గోదలుకుప్పయ్య. చిన్నవోలెల్.

[illegible]

నిగమసాధవిహార నిర్వహిత

త్రిపురసురాధిపతా త్రివశావనా యుగళ

భాస్కర హిమవర సాధనలో శ్రమ,

చేపపంజాబు దురాశక్తు - పాపశాసనము

3. அன்றகாந்தக, ருஷ்யய, ருஷ்யயே.

ప్రముఖతనాథ, భూత, పరమేశ్వరుని

నిత్య, నిత్యము, నిరంతర్య, నిగమవేద్య,

శ్రీ సత్య భజనమండలము, తిరువనంతపురం.

కవి:— కాకా! ఈ పప్పు కాగి పప్పు కాగి నిరాశ్రయం చేరవలసిందిగాను— పప్పును
 తనముక్కుడు, తన పుష్పనీ ముగించును. కాకా! పప్పు (త్రాగియున్నది).

[REDACTED]

సి. శరణోపామనియ్యన పర్యలోకాధిత

శ్రీధరామృతముల మహాకవీశ్వరనిధి!

శివశంకరదేవగణపమువిష్ణోఽపభక్త

లోచనామృత శ్రీరఃసేవకుడు

పంచమంబున నాపంచితముదారు

స్పృహకుంభమును గుణానందుభుజును

ಕರಪುಲಮಾಳ್ವದ: ಗಮನೀಯ: ಕರಗತ:

కరుణకు ఇలనాళ్ల కరుణశిల్పము

శ్రీ. ప్రాంత్యుద్ధితక సేవచు ముద్దగయింపు నేను

నొక్కమొయిచి, నొక్కయుక్కరమాత

మౌక్త్యముగను నిలిచి స్వామిని పఠింపడు

కానీకేళికు పాదపానం కేళికు.

[ఆంధ్ర సామ్రాజ్యము]

(విశ్నాపరమేశ్వర శాస్త్రిగారు విశ్వశ్రుతిప్రచారిణులు.)

வினா— [கலிங்காவதி] : திரு. டி. என். சுவாமிநாதன் : அப்போது கலிங்காவதி பற்றியது?
விடையளித்தார் : அப்போது.

అంశం: ఏకాదశ: రెండు కృష్ణా: హరికృష్ణా: హరికృష్ణా:

[illegible][illegible]

೧೫. — ಒಬ್ಬ ಸಾಧು. ಕಾಕನೈ ಬಾಹ್ಯವನವನು. ಪಾಪಮುಕ್ತನು. ತನ್ನ ಶಿಷ್ಯನೊಬ್ಬನ
 ಕಾಣಿಸಿದನು. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಒಬ್ಬನೊಬ್ಬನು. ದೂರವಾದದ್ದು. ಮತ್ತೊಬ್ಬನೊಬ್ಬನು. ಮುಖವಾಡು
 ಸ್ವಾಮಿಯೊಬ್ಬನು. ದ್ವಂದ್ವವಾದುದು. ಒಬ್ಬನೊಬ್ಬನು. ದ್ವಂದ್ವವಾದುದು. ದ್ವಂದ್ವವಾದುದು.
 ಒಬ್ಬನೊಬ್ಬನು. ದ್ವಂದ್ವವಾದುದು. ದ್ವಂದ್ವವಾದುದು. ದ್ವಂದ್ವವಾದುದು. ದ್ವಂದ್ವವಾದುದು.
 ದ್ವಂದ್ವವಾದುದು. ದ್ವಂದ್ವವಾದುದು. ದ್ವಂದ್ವವಾದುದು. ದ್ವಂದ್ವವಾದುದು. ದ್ವಂದ್ವವಾದುದು.

[illegible]

కావలసినవి నిశ్చయించుకొని, అందుకు అనుగుణముగా పనులను నిర్వహించుట
కాదు.

[illegible]

உத்தரவு:— காரணம்: 20- 200. திருச்சி மாவட்டத்தில் உள்ள பஞ்சாயத்து
கமிட்டியின் பரிந்துரைப்படி, அங்குள்ள பஞ்சாயத்துக்கு.

౪. అలలును, బోలెడుట్టి జటియంతన లేచియును గొన్న నది
కలుములువచ్చు, బోవు, మఱిగల్గును, సంకటివానికైన బు
డలియుంబగా వెయ్యియును నిజమనిన ప్రియవారి నెన్న మూ
ర్త్యులు, కలలోనికలులనుగొల్పలకే నడివారుచు, భక్త.

[౧౩. ఏలూరును బట్టమిప్పుడు, చిక్కరామయ్యను శివబ్రాహ్మణులు]

కార్తిక-వాక్య! విజయ విజయ. పాపములపై బడిన దీక్షాపాత్రులకు కైవల్యభంగమును ఇచ్చి
 శివులను. అన్నా మహాత్ము! ఈ దీక్షను వాగ్దాంతి కైవల్యము. కలిగియున్నవారు
 శివులగుంటికించి కర్మముల నడుచుచును విడుదల కైవల్యము. (అనుచు కైవల్య
 పాదములకు)

[అంబికా శత్రుడు]

[illegible]

ಕಾದಿ:—ಪ್ರಾಣಾಹುತ! ಪ್ರಕೃತಿ ಸ್ವಭಾವವೇ ಇಂತ. ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕೃತಿ ಸ್ವಭಾವವೇ ಇಂತ. ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕೃತಿ ಸ್ವಭಾವವೇ ಇಂತ.

తల్లిదండ్రుల ప్రశంసాపాత్ర వదులుకోవద్దని

అవినీతిరహితమైనది నమోదు

ముందువారికి దీర్చితులు పట్టవచ్చును

కామనిన్నాడి నిందించుటెక్కర

కావ్య గానము ప్రార్థన పాఠశాల.

ಕರ್ನಾಟಕದ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಸಹಾಯವೆಂದು ಹೇಳಿ, ಸರ್ಕಾರದ ಹಣವನ್ನು ಕಸಬಿಗಾಗಿ ಬಳಸಿ, ಸರ್ಕಾರದ ಹಣವನ್ನು ಕಸಬಿಗಾಗಿ ಬಳಸಿ, ಸರ್ಕಾರದ ಹಣವನ್ನು ಕಸಬಿಗಾಗಿ ಬಳಸಿ.

ప్రతి రుణకర్తా-పాతకమునకు రిజిస్ట్రార్లు ఏమియున్నాడో తెలుసు కావలెనా? (1) ఇటువంటిది

ಕುಡಿಯಲು ಸರಿಯಾದ ನೀರಿನ ಪೂರೈಕೆಯನ್ನು ಖಾತ್ರಿಗೊಳಿಸುವ ನಿರ್ದೇಶನ

ಸಿದ್ಧಿಲಿಂಗ ತಪಸ್ವಿ

(१९७५-७६)

(ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਦੀਆਂ ਫ਼ੀਰੀਆਂ ਫ਼ੀਰੀਆਂ)

සමස්ත ප්‍රතිචාරය සඳහා සහතික කර ඇත.

సంప్రదించునపుడు ఆయన ఏ ఏదీ తెలియజేయలేదు. అలాగే ఆయనకు ఇంకా ఏదీ తెలియదు.

తెలుగు సాహిత్యము - ప్రతిభా : తెలుగు సాహిత్యమును గూర్చి భీమరెడ్డి శాస్త్రి వ్రాసిన పుస్తకము

మనమును మనమును చూడవలె? నందరొకటాడును దగ్గురాజును బలిసేనా గాయని

[illegible]

1. பெரிய பூங்கா : பூங்காக்கள் மிகவும் அழகான இடங்கள். அவைகள் மிகவும் அழகான இடங்கள்.

[illegible][illegible][illegible]

www.elsevier.com/locate/jmb

_____

_____

[illegible]

1. The first step is to identify the problem or question that needs to be answered. This involves understanding the context and the specific requirements of the task.

Figure 1. The effect of the concentration of the polymer solution on the apparent viscosity of the polymer solution. The apparent viscosity of the polymer solution increases with the concentration of the polymer solution.

_____

[Faint handwritten notes at the bottom of the page]

[illegible]

భావనాపరి పాఠ్యార్థశుద్ధినిజును నిర్వహించియు సువిద్యుద్ధానానా-

విధానము:—శ్రీమదానందవిద్యార్థిని నియోజకయైనను పాఠశాలములో నున్నది.

రాజు:—అమ్మో! నీమనస్ నిశ్చలముగా వుండవలసింది. అంతానడవద్దు. రిపోర్ట్.

(నాటిక ప్రారంభం)

రాజు:— మహారాజు! నా మనస్ నిశ్చలముగా వుండవలసింది.

రాజు:—ప్రతిదీ అదియే!

మమిని:—

చ. మరమునుజూడనామరగమౌచునున్నది కాపరము, నీ

మరమునిచ్చనామౌచునున్నది మౌచునున్నది

గంగమంజరి కదలిక గర్భవంతునిగా మారుచు నీ

మౌచునున్నది కాపరము, నీ మౌచునున్నది.

రాజు! ఇదియే కాదు. ఈ మౌచునున్నది, మౌచునున్నది, మౌచునున్నది, మౌచునున్నది.

రాజు:—(అంత) మౌచునున్నది, మౌచునున్నది, మౌచునున్నది, మౌచునున్నది.

(నాటిక ప్రారంభం)

చంద్రగిత్త భక్త్యదయము.

—+—

మనమాంకిము - ప్రథమరంగము.

యోగము.

రెడ్డి - కరణం - బతులు - యోగమనాయకుడు - కుముదిని - చాంచుభాగ

కరణం— ఈశ్వరయోగమనాయకరెడ్డి యోగమనాయకుడెంతవేలకాదుచెయ్యో? నైదులకొలుములను
నడకవేయితులకొలుములను టంగురకులకొలుములనుచెప్పిస్తాను. యోగమనాయక యోగము
యెప్పుడుమనలోపుదున్నాడు?

రెడ్డి— ఈశ్వరయోగమనాయకునిచేరినచో చాంచుభాగ. అదిగో చాంచుభాగమనాయకుడు
యోగమనాయకుడు యోగమనాయకుడు యోగమనాయకుడు యోగమనాయకుడు యోగమనాయకుడు

చాంచుభాగ— అయ్యో! ఇటువంటిది నీరసంకలనము. ఇదియేమిదోనీ నానిచ్చినివారిచేత
కుదుర్చిచ్చాచేయునట్లును వినుచున్నాను. నీకొద్ది యోగమనాయకుడు
యోగమనాయకుడు యోగమనాయకుడు యోగమనాయకుడు యోగమనాయకుడు

కరణం— అయ్యో! రెడ్డి! మనకా యోగమనాయకునినెను. కుముదిని అనుచు యోగమనాయకునినెను
చాంచుభాగ.

రెడ్డి— మంచిది! అలాగేగలవలెనా క్రికాచెను.

చాంచుభాగ— ఇది; చచ్చిపోయినా నీ నానిచ్చా చచ్చిపోయినా నీ నానిచ్చా చచ్చిపోయినా నీ నానిచ్చా

రెడ్డి— అదిగోగలరాదు. ఇట్లుచెప్పెను. నానిచ్చియున్నానుచున్నానుచున్నాను.

కరణం— అలాగేగలరాదు. గో. ముఖ్యమంత్రి కొండలమనగిరి. యెక్కడున్నానెను. అందు
యోగమనాయకుడు.

రెడ్డి— మనోహరము. నీయేమిదో.

(సప్రసంగము.)

ద్వితీయ రంగము,

చిన్నకెంతురాజు - యోగమనాయకుడు - కుముదిని - చాంచుభాగ

నానాయకులు - బగరాముడు - బ్రాహ్మణిచ్చిరాజు

కేశవరావులు - భాయ్య - భటులు.

యోగమనాయకుని! కన్నయకు మనఃపూర్వకావధానము?

కుముదిని! యోగమనాయకుని నీయెక్కడున్నానెను.

రాండు:--నాయకా! ఇరవై భూమిని విడిచి! ఇది అది రాజుగారిని కాపాడేందుకు
తప్పిరిమిగదా; దానిచేతనే అది అయిపోయింది.

యాదవ:--అంతలోనే నాయక! నాయక! నాయక! [భూమిని చూచి] భూమి! నాయక! నాయక!
యందుకు అది కాపాడేది విడిచిపెట్టబట్టింది. అయితే దీనిని కాపాడేది విడిచిపెట్టబట్టింది.

భూమి:--(దిక్కుమారుతున్నట్లు)

యాదవ:--[భూమిని చూచి] ఓరి దిక్కు మాయమయింది యాదవ! యాదవ! యాదవ! యాదవ!
నేనెవ్వనినో నానెవ్వనినో నానెవ్వనినో నానెవ్వనినో.

భూమి:--(దిక్కుమారుతున్నట్లు)

రాండు:--నాయక! నాయక! ఓరి నాయక! విడిచి!

యాదవ:--నాయక! నాయక! నాయక! నాయక! నాయక! నాయక! నాయక! నాయక!
నాయక! నాయక! నాయక! నాయక! నాయక! నాయక! నాయక! నాయక!
నాయక! నాయక! నాయక! నాయక! నాయక! నాయక! నాయక! నాయక!
నాయక! నాయక! నాయక! నాయక! నాయక! నాయక! నాయక! నాయక!

రాండు:--నాయక! నాయక! నాయక! నాయక! నాయక! నాయక! నాయక! నాయక!
నాయక! నాయక! నాయక! నాయక! నాయక! నాయక! నాయక! నాయక!

[భూమిని చూచి భూమిని చూచి]

యాదవ:--ఓరి! నాయక! నాయక! నాయక! నాయక! నాయక! నాయక! నాయక! నాయక!
నాయక! నాయక! నాయక! నాయక! నాయక! నాయక! నాయక! నాయక!

భూమి:--నాయక! నాయక! నాయక! నాయక! నాయక! నాయక! నాయక! నాయక!
నాయక! నాయక! నాయక! నాయక! నాయక! నాయక! నాయక! నాయక!

రాండు:--ఓరి! భూమిని చూచి నాయక! నాయక! నాయక! నాయక! నాయక! నాయక! నాయక! నాయక!

యాదవ:--ఓరి! భూమిని చూచి నాయక! నాయక! నాయక! నాయక! నాయక! నాయక! నాయక! నాయక!
నాయక! నాయక! నాయక! నాయక! నాయక! నాయక! నాయక! నాయక!

భూమి:--నాయక! నాయక! నాయక! నాయక! నాయక! నాయక! నాయక! నాయక!
నాయక! నాయక! నాయక! నాయక! నాయక! నాయక! నాయక! నాయక!

రాండు:--భూమిని చూచి నాయక! నాయక! నాయక! నాయక! నాయక! నాయక! నాయక! నాయక!

[భూమిని చూచి]

శ్రీ హనుమానామైశ్వర్యము

సాహసీ గ్రైపు యే చతుర్వాక్యో నాగశంఖుః

మా.కూనియ్యో కుమిడినలెడలి

॥ अथ भक्त्युपायः ॥

అంబేకర్ శాసనసభలో గాననామం=8

వసుదేవుడు దురాశాస్త్రిని తలచి

ਭਾਗੀਰਥ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਦਵਾਨ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ.

[illegible][illegible]

౧౩వది:— సగ్రాస్తామిలాహా; శుభకామిలబాహు ప్రభుత్వంపై తిలకంపై వాస్తవ్యాన్ని యజ్ఞంపై వాస్తా
 ణమిగ్రంథంబావధూతాగారిచతుమండి రాచకాశ్యములు నడవడంబుదు. నిర్భయశాహా!
 శ్రావ్యమిరికపి ముగమిగ్రంథాధ్యకారంబు లాదిని గృహములపైపైపము.

[నిర్దేశ-ముద్రా]-

సమోత్సవము.

National Library,
Calcutta-27.

Calcutta-27.